

ERENG

F. Lii.

Nr. 7 SEPTEMBER 1939

S I S U:

Elmar Oja — Näitetrupid kõnelevad... III.

Tähelepanekuid 6. Põhjamaade haridusnädalalt.

Kutseliste vabaharidustegelaste suvipäevad.

Vabaharidustegelaste võimas pere Neerutis.

Karl Laane — Märkmeid Soome-matkalt.

(Järgneb.)

Elmar Oja — Sõna on Valgamaa raamatukogunduse tegelasil...

Karl Laane — Läti-eestlaste kultuuri oludest.

Vi-Lu — Praktiline koolmeister.

Mitmesugust.

ARJENG

* VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI *

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonpää. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetuse ja talituse: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 7

20. septembril 1939

XIII aastakäik

Elmar Oja

Näitetrupid kõnelevad . . .

III

Kullamaa Teatriring Läänemaal on sageli leidnud mainimist maakondlikel maateatripäevadel. Energilise näitejuhi hr. A. Sameti eestvedamisel on trupp saavutanud hinnatava mängutaseme ja leidnud teatrisõprade südamliku poolehoidu. Kullamaa Teatriring on seadnud endale sihiks, et lavale tuleb tuua ainult seda, mis on väärtuslik ja hästi kätte õpitud. Tehakse kõik selleks, et järgmine kord mängida veelgi paremini kui eelmine kord. Praegu on nimetatud teatriring ametis sellega, et juba aegsasti teha ettevalmistusi Läänemaal maateatripäeva läbiviimiseks, mis toimub Kullamaal augustikuu lõpp-päevil.

Kuna nimetatud näitetrupi töö on nii mõneski asjas huvipakkuv ja uusi mõtteid liikuma panev, siis laseme kõnelda trupi tegevusel endal.

*

Teatriring on hakanud välja andma oma ajakirja. Esimene number ilmus 1938. a. pealkirjaga „Ringmäng“, mille eessõnas öeldakse, et ajakirjaga trupp tahab jäädvustada sõnas oma otsinguid ja tööd. Ja nagu nähtub ajakirjaga tutvumisel, on see üles-

anne hästi täidetud: ajakiri on nagu trupi tegevuse peegel. Ajakirjast on näha, et trupp ei ole olnud vajaduse korral nagist võetavaks mütsiks — et kui pidu on vaja, siis otsitakse trupiliikmed üles, enne ega pärast ei ole neil midagi teha. Ei, siin on hoolitsetud kõigiti selle eest, et trupp tunneks end permanentse tervikuna, ja see terviklikkuse tunne kasvatatakse sisse ühise tööga, ühise õpingulise ja enesearendamise tööga, muidugi peamiselt lavakunsti alal. Nii võime näha, et iga aasta kohta on välja töötatud kindel tegevuskava, millest on ka kindlalt kinni peetud. Loomulikult on siis ka tööle teised tulemused. Toome näitena 1937/38. a. tegevuskava, kuna see on ka 100-protsendiliselt teostamist leidnud.

Trupi tegevus on toimunud neljas suunas: 1) õpitegevus õpiringina, 2) teatriringi välistegevus, 3) ettekanded ja 4) muu tegevus. Niisiis trupi 1937/38. a. tegevuskava alljärgnevalt:

A. Õpitegevus õpiringina.

Referaadid: 1) Lavadekoratsiooni küsimus. 2) Näitleja looming. 3) Pidude ja ettekannete reklaamimine. 4) Lavaline liikumine. 5) Häädamine. 6) Eesti teatri areng.

Praktiline tegevus: 1) Maskjumestuse

praktika. 2) Režii praktika. 3) Lavalise liikumise praktika.

B. Välistegevus. 1) Lava ümberkorraldamine. 2) Näitlejate toa korraldamine. 3) Rekvisiitide lao asutamine.

C. Etendus. 1. „Epp Pillapardi Punjaba potitehas“, Mäng. 26. dets. 1937. a. 2. „Valge lagendik“ kevadepühiks 1938. a. 3. „Mehe küljeluu“ suvistepühiks 1938. a. 4. Üks tõsisemasisuline näidend, mille ettekande aeg on lahtine.

D. Muu tegevus. 1. Kaks klubiõhtut. 2. Kolm numbrit oma ajakirja. 3. Osavõtt kavatsetavast Kullamaa väimse kultuuri päevast.

Edasi järgneb õpilise tegevuse üksikasjaline päevakava, kusjuures on ära märgitud ka täpsed ajad.

Samasuguse täpsusega on trupi tegevuskava koostatud ka järgnevate aastate kohta.

*

Trupi ajakirjas leiavad käsitlemist väga mitmesugused teatrieluga seoses olevad küsimused. Nii jutustab vana koolimees ja „näitemängutegija“ Jüri Uustalu oma lavamällestusi kaugemast minevikust Kullamaa ümbruskonnas, millest võib välja lugeda meie maa amatööriteatri suuri edusamme viimaste aastate jooksul. Toon sellest mõningad katked. „1909. a., kui olin õpetajaks Liivi algkoolis, siis tegime peo Päre kõrtsis, mis oli siis vana sepapaja või mehaanikatöökoja taolist midagi, praegu on see loomalaudaks. Päälegi mängisime midagi „salongtüki taolist“, oli vist „Hans Hädavares“. Lõime üles lauajuppidest midagi onnitaolist, mis pidi kujutama enesest näitelava. Tuli ka tarvitada näitelaval niisugust riistapuud, mida nimetatakse telefoniks, ja seda asendas petrooleumilehter, kuhu räägiti sisse. Valgustuseks oli „kümneliiniline“ laes ja abistajateks mõned väikesed köögilambid. Mängisid Kullamaa tähtsamad tegelased, nagu K. Tonkman, E. Veiderma jne.

Esimene näitemäng Kullamaal mängiti 1883. a. ja selle nimeks oli „Puujunni kosjakaup ehk naine oheliku otsas ehk...“

Edasi J. Uustalu jutustab sellest, kuidas nemad juba siis „külaskäiguetendusi“ andnud. Võhmas mängides varastatud neilt la-

va eesriided ära. J. Uluotsa ema olnud siis nii hea ja aidanud neid hädast välja seega, et tõmmanud paar kartulikotti lõhki ja õmelnud need kokku lava eesriideks. Juhtunud siis veel teinegi õnnetus. Üks joobnud mees süüdanud papist dekoratsiooni põlema. Siis kord mängitud Siia küünis „Kustas kosib Mihklit“. Uue küüni põrand olnud endine rukkipoold, seal savi sees siis tantsitud ja seal mängitud ka näidend maha.

J. Uustalu on lavastanud ja kaasa mänginud väga paljudes näitemängudes.

Edasi saame ajakirjast ülevaate ka Kullamaa Teatringi tekkimisest. Praegune näitejuht konstaabel A. Samet on kutsutud näitejuhiks 1934. a. ja see mees on julgenud kohe käsile võtta „Libahundi“ lavastamise. Selle kohta tähendab kirjutuse autor: „Oli raskusi tolle õppimisega küll, kuna tuli kasutada rõhuvas enamuses algajaid osalisi, neile tuli õpetada algelisimaidki lavaasju, ja vilunumadki näitlejad nõudsid tublit korrektoori. Töö ja vaev andis tulemusi ja etendus õnnestus keskmiselt.“

Järgmisena võeti käsile „Toomapäev“. Siin asus näitejuht A. Samet tegevusse juba põhjalikult ettevalmistatud režiiga. Kaasabi inspitsiendi näol pakkus J. Marlin. Ajakirjast loeme selle kohta: Lavale oli vaja tuua 60 inimest. Otse kaelamurdvana näiv ettevõtte teostati siiki 50 inimesega, kellede hulgas enne laval käinuid oli vaid kümmekond. No oli rassimist ja praegugi on selgusetu, mis sidus nii suurt kogu inimesi ja milline jõud pani rahva käima kolmest vallast proovidel. Tulid isegi üle keskea mehed hobuste ja regedega, nooremad jalgsi, jalgrattail ja ka ratsa. Tööd kroonis edu, mäng kukkus hästi välja, saal oli välja müüdnud viimse kohani. Ei olnud teiste hulgas tundagi esmakordselt laval olivate kolmeveerandit.“

Selle lavastusega seoses tekkiski mõte kindla näiteringi asutamiseks, sest sellaseid lavastusi ei saagi teistsiti ette kujutada. Sama aasta sügisel asuti sama hooga „Teekonna lõpu“ lavastamisele. Proovidega alustati juba viis kuud enne etendust. Selle kohta kirjutavad asjaosalised ise: „Tööd võeti tõsiselt, elati

osadesse sisse rohkem kui millalgi varem. Tekkis mingi teatri meeleolu ja õhkkondki. Siin süveneski ja sai küpseks teatriringi asutamise mõte ja said alguse esimesed samad selles suunas. Algas organiseerumine E. Haridusliidu kirjustusel ilmunud teatriringi kodukorra alusel. Nii teostuski kindla teatriringi loomine 1. det. 1934. a.“

*

Lõppeks kõnetan trupi loojat ja hinge A. Sametit, kes pajatab järgnevat:

— Kui oleks niipalju aega kui vaja, siis võiksime oma trupiga imet teha, sest tahtmist ja püüdmist on palju, ja isegi annet lava jaoks on mitmelgi.

Repertuaari valikul oleme võtnud põhimõtteks: 1) eeskätt meie omad teosed-algupärandid ja 2) valitud näidend peab olema kirjanduslikult ja kunstiliselt lavakõlvuline.

Ainult väärtuslik näidend nähku rambivalgust. Praktiliselt aga tuleb arvestada vägagi suurel määral paljusid lisategureid, trupi kandejõudu jne. Senine kokkuvõte oma- ja välismaisist autoreist on meil 5 : 4

meie meeste kasuks, kuid selle vahekorraga ei ole ka meie ise rahul. Publiku suhtumine on olnud hea, kuigi kuuldub nõudmisi rahvatükkide järele, eriti aga laulude järele. Veidi võõrastav oli suhtumine möödunud tegevusaastal ajalooliselt kostüümes ettekantud näidendile „Arstile...“, mis aga kostüümide ajaloolisuselt kujunes ringile väga heaks kultuurajalooliseks õpitunniks.

Väga õnnestunuks tuleb lugeda näite tegelaste ekskursiooni Tallinna teatritesse ja muuseumidesse, mida näitering toetas 100-kroonise lisamaksuga. Sõit teostus seks puhuks tellitud omnibusega. Külastasime Vabadussõja muuseumi, Kunstimuseumi, „Estoniat“ ja „Töölisterit“. Tänu Maateatri Näitejuhitud Ühingule saime teatris 50-protsendilise hinnaalanduse.

Võib julgesti ütelda, et trupp püsib ümbruse kultuurielul viljelejana kättevõidetud positsioonil ning jätkab oma tegevust rahvamaja korraldamisel ja maateatri teil pidevalt tõusvas sihis.“

Tähelepanekuid 6. Põhjamaade haridusnädalalt

Põhjamaade haridusnädalate mõte on suurelt osalt välja kasvanud rahvaülikoolide tegevusest ja nende otseseks eesmärgiks on seni olnud põhjamaade lähendamise. Selle eesmärgi teenistuses on seisnud kõik eelmised haridusnädalad, milledest viimane peeti teatavasti mullu Eestis Vahi põllutöökooli ruumes Tartu lähedal.

Tänavune Põhjamaade haridusnädal peeti 30. juulist 6. augustini Rootsis Stokholmi lähedal Viggbyholmis ja sellest võttis Eesti Haridusliidu esindajana osa Paul Vahi.

Mis puutub haridusnädala töösse, siis alati sellega 30. juulil kaunis Viggbyholmis. Kell 19.00 oli kogunenud Viggbyholmi koolisaali ümmarguselt 100 osavõtjat — rootslasi, norralasi, taanlasi, soomlasi ja eestlasi. Ava-

kõne haridusnädalat korraldava toimkonna nimel K. Ekblomi poolt, milles tuletati meelde ka eelmise aasta suvipäevi Eesti, lauluettekandeid, — see oligi kõik.

Järgmisel päeval toimus meelejääv ringsõit moodsail autobustel Rootsi kaunis pealinnas. Juba linna sissesõit pakub silmale rohkesti nauditavat. Sildu, sildu, kanaleid, skääre, saari ja saarekesi. Stokholmis tutvuti linna vaatamisväärsustega, külastati muuhulgas Stokholmi, õigemini kogu Rootsi kooperatiivkeskuse KF tehaseid ning töösusi, mis on kõik eeskujulikult, moodsaimalt sisustatud ja kus kõikjal leiad esmajärgulist puhtust. Lõpetati ringsõit raekojas. — Stadhuset, see on hoone, mida rootslased näitavad külastajaile alati teatud iseteadvusega. Oldi raekoja huvitavas mosaiiksaalis

linnavolikogu lahke juhataja külalisiks, kes ühtlasi ei jätnud avaldamata oma külalislahkust, kui kogu haridusnädala perele pakuti einet kombekohaselt rootsilauas.

Stokholmist tagasi Viggbyholmi sõideti laeval läbi vahelduvate skääride, olles enne seda sooritanud mõni ringike Stokholmi sildade all.

Viggbyholm kujutab enesest huvitavat paika, sest siin asub muu hulgas ka üks Rahvusvahelise Sõprusliidu (International Friendship League) koondumiskohti, kuhu suveks, aga ka talveks, koguneb rahvast igast maailmakaarest aimu saama teiste rahvaste muredest ja rõõmudest, ühe sõnaga vastastikuse tutvumise eesmärgil. Sellega seoses mitmeid kursusi, väljasõite ja muud tegevust vabaaja veetmisel, see kõik varjundab meeldivalt kogu Viggbyholmi rahvusvahelist üldilmet.

Nõnda kujunes küllaltki huvitavaks ka järgnev rahvusvaheline õhtu kõigi viggbyholmlaste osavõtul, kus ei puudunud eestlasedki ja nendega ühes hoogus „Kui Kungla rahvas“. Pealeselle ettekandeid küll rootslasilt ja norralasilt, küll prantslasilt ja inglasilt. Aga ei lasknud hiinlased ega jamaikalased end palju paluda, samuti kui venelastelt ja ameeriklasteltki sai kuulda nende rahvuslikku esinemist. Kõiki esinemisi saatis kogu saalitäie rahva soe kaasaelamine, ja nende 25 eri rahvuse esindajale, kes siin koos olid, jäi õhtust tõepoolest huvitavaid mälestusi.

Järgnevad päevad tõid endaga kaasa hulgaliselt ettekandeid kõige akuutsemaid küsimusist rahvusvahelises elus: Praegusaja militarism (ooberstleitnant T. Holm), Väikeriigid ja maailmapoliitiline olukord (mag. U. Toivola), Uus rahvusvaheline õigluskord ootab, Relvastumise ja sõja sügavamaid põhjusi (C. Lindhagen), Põllutöökriis ja tootumisküsimused (S. Juul-Andersen), Asumaad tooraineallikana ja turgudena (cand. phil. H. Stolpe), Rahvaklasside ja -gruppide koostööst (G. Söderlund), edasi värviliste rahvaste vabadusvõitluse küsimusi, küsimusi rahvusliku majanduse, esperanto alalt jne.

Tähtsaimad küsimused tulid kõne alla aga ettekannete viimasel päeval: Pagulaskü-

simused (arh. O. Nansen), Kollektiivse julgeoleku küsimusi (S. Backlund) ja Rahvusvahelise õigluskorra arenemine (Ch. G. Fenwick).

Pagulasküsimuste all referent O. Nansen, kuulsa norralase Fridtjof Nanseni poeg, jõudis konkreetse ettepanekuni — üldise rahu ja inimesõiguse nimel tunnustada pagulasküsimus üheks teravamaks ning rahu säilitamiseks toimida siin nõnda, et eeskätt Skandinaavia riigid leiaksid võimalusi praegusaja poliitilisele pagulasile peavarju andmiseks (mõeldi ka praeguselt Saksamaalt lahkuma sunnitud juute). Referendi ettepanekul loodi kohalolijaist vastav abistamiskomitee Rootsi, Norra, Daani ja Soome esindajate osavõtul, kellelele tehti ühtlasi ülesandeks kõnealune küsimus üles tõsta oma maade valitsuste kaudu ja põgenike küsimuse lahendamiseks luua vajaline kontakt teiste mõjurikkamate riikidega.

Teistest referaatidest oli suuresti huvipakkuv veel eelnimetatud Ch. G. Fenwicki oma. Professor Charles G. Fenwick on rahvusvahelise kuulsusega rahuapostel Ameerika Ühendriikide Pennsylvania ülikoolist ja oma ettekandes ta esitas väga huvitavalt muuhulgas ka ameeriklaste erinevaid seisukohti Euroopa viimaste aastakümnete sündmuste kohta. Huvitavaimaks mõtteks seejuures oli, et Ameerikas tunnustatavat Versailles' rahulepingu aastat 1920 ebasobivaks. 1926. a. oleks tulnud sõlmida internatsionaalsed rahulepingud, sest siis oleks võidud juba toibuda maailmasõja tagajärgedest ja olukorrad oleksid olnud hoopis rohkem kristalliseerunud. Referent puudutas ka neutraliteedi küsimust, toonitades, et on võimatu jääda neutraalseks sõjapäevil. Kõige selle juures ta ühtlasi valgustas Ameerika seisukohtade kujunemist ühenduses rahvusvahelise seisukorra muutumisega, Rahvasteliidu mõjuvõimu kokkuvarisemisega, mida omakorda põhjustasid Kauge-Ida, Abessiinia, Tšehhoslovakkia ja teised sündmused.

C. Lindhagen mainis sõja olulisimate põhjustena oma referaadis ühise keele puudust, majanduslikke põhjusi, ülerahvastumist, mis sotsiaalsete raskuste kaudu ajab

rahvaid üksteise vastu, ja teiste soovide mit-tearvestamist. Käsitledes rahvaste enese-määramise õigust referent vihjas ka Ahve-namaa küsimusele, mille kohta ta arvas, et juba rahvuslikel enesemääramise kaalut-lusil Ahvenamaa peaks kuuluma Rootsi külge. Teiselt poolt valgustades väikeriikide osas neutraalsuse küsimust ta väitis, et ei saa üksnes leppida neutraalsuse toonitamise-ga, vaid rahu loomiseks peab sooritama ka mi-dagi positiivset. Mida nimelt, selle jättis re-ferent kahjuks lahtiseks.

Nagu eelnevast on selgunud, olid kogu haridusnädala kandvamaks ideeks rahu ja vabaduse küsimused. Otsekui lõpp-punktiks selles mõttes kujunes pühapäev, 6. august. Sel päeval toimus Stokholmis Skansenis suur rahumiiting, kus teiste hulgas jälle esi-nes prof. Ch. Fenwick. Oma ettekandes ta

käsitles veelkordselt kollektiivse julgeoleku küsimusi, peale selle ka vähemusrahvuste probleemi ja otsekui ülima nõudena seda, et rahu ei tohi ega või ohvriks tuua ei indi-viduaalseile, natsionaalseile ega muile hui-tele.

Peale selle oli kavas veel mitmeid kontsertpalasid ja rahvatantsu ettekandeid Stokholmis samaaegselt asetleidnud rahvus-vahelise rahvatantsu kongressi puhul, mille-ga seotud suurpidustusi oli õnn jälgida ha-ridusnädalast osavõtjail ka Stokholmi staa-dionil mõni päev varem.

Haridusnädala töökäigu üle kokkuvõtteid tehes võib mainida, et kõigis Skandinaavia riikides, üldse Põhjamail, on märkimisvää-rset tahet rahvusvahelise rahu säilitamiseks ja et neile rahu- ja vabadusemõttele tuntak-se väga soojasti kaasa ka Ameerikas.

Kutseliste vabaharidustegelaste suvipäevad

Kutselistel vabaharidustegelastel on ilu-saks kombeks kord suvel kokku tulla, et vahetada mõtteid vabaharidustöö üle, püs-titada uusi sihtjooni, otsida koostöö mõist-mist ja võimalust, ning lisaks kõigele — aidata kaasa vabaharidustegelaste lähene-misele ja üksteise tundmaõppimisele, mis aitab tugevdada vabaharidustegelaste peret, ja selle mõju töötulemustele ei ole väike. Esimene sellane vabaharidustegelaste kok-kutulek suvipäevade näol oli Kundas, mille korraldajaks oli Haridusministeerium. Kahe viimase suvipäeva — eelmisel suvel Ravilas ja nüüd Jänedal — korraldajaks on olnud Vabakutseliste Kultuurtegelaste Ühing, ku-hu on koondunud meie kutselised vabaha-ridustegelased. Kuid ministeeriumil on ka nüüd olnud nende päevade korraldamine südamelähedane, püüdes igati nende korda-minekuks ja õnnestumiseks kaasa aidata.

Kolmanda kutseliste vabaharidustegelas-te suvipäevad, mis toimusid juunikuul lõpp-päevil Järvamaa kauneimas kohas Jänedal, kujunesid ootamatult osavõturohkeiks. Li-

gi 70 osavõtjat, see ei ole sugugi tagasihoid-lik arv meie väikearvulises kutseliste vaba-haridustegelaste peres. See tõendab tugevat huvikasvu sellaste kokkutulekute vastu. Kokku olidki tulnud just tegelikud tööme-hed ja -naised meie suuremaist keskorgani-satsioonest ja see tegi vabahariduslike kü-simuste arutamise huvipakkuvaks ja tule-muste rikkaks.

*

Jänedal suvipäevad kestsid kolm päeva.

E s i m e n e p ä e v. Päevad avatakse kava kohaselt täpselt kell 12.00 lipu heiskamisega. Tervitanud kokkutulnuid, palub päevade ju-hataja Elmar Oja avada päevad EVK Ühingu esimehel E. Venderil, kelle sõ-navõtule järgnevad tervitused.

Tervitavad: Haridusministeeriumi poolt dir. J. Vellerind, Järva Maavalitsuse poolt koolide inspektor M. Ulk, Jänedal põllunduskeskkooli poolt koolijuhataja dr. A. Miljan, Eesti Haridusliidu poolt kir-janik E. Särgava, Karskusliidu poolt E. K u b j a s, ÜENÜ poolt A. M e i k o p, Eesti

Kutseliste vabaharidustegelaste suvipäevadest osavõtjaid Jänedal.

Naisliidu poolt A. I m a k a e v u, Maanaiste Keskseksi poolt E. S a m a r ü ü t e l, maanoorte esindajana J. T õ r m a k ü l a Põllutöökojast, Kodumajanduskoja poolt M. K a u r i, Kunda ja Ravila rahvaülikoolide poolt J. R u u s, Narvataguse Rändrahvaülikooli poolt A. P i k k o j a, Eesti Kulturfilmi poolt J. K u s l a p ja NMKÜ Liidu poolt A. K a s a k. Telegrammi teel tervitas NMKÜ Liit.

Pärast avaaktust ja lõunavaheaega kuulatakse ära dir. J. V e l l e r i n d'i ja nõunik A. L e i n j ä r v e referaadid. Esimene kõneles noorsoo organiseerimisest ja vabaharidustööst, teine teemal Vabaharidusliku ühiskondlikke ja õiguslikke lähtekohti ja vorme.

Neile põhjalikele ettekandele järgnesid sisukad mõtteavaldused. Sõna võtsid: K. L a a n e, J. V e l l e r i n d, A. L e i n j ä r v, E. K u b j a s, H. T õ n i s s o o, J. T õ r m a k ü l a, A. M e i k o p ja M. U l k.

Õhtul oli meeleolurikas koosviibimine, millele järgnes kinoetendus kitsasfilmi demonstratsioonina.

T e i n e p ä e v. Pärast võimlemist, sup-

lust ja hommikeinet algas töökoosoleku osa kell 11.00 ekskursiooniga. Tutvuti Jänedal ilusa ajaloolise linnusega ja Põllunduskeskkooliga koolijuhataja A. M i l j a n i juhtimisel.

Seejärel kuulati ära propagandaministri A. O i d e r m a a kõne „Märkmeid ja vaatlusi seltskondliku tegevuse alal.“ Ettekandele järgnesid läbirääkimised.

Õhtupoolikul kõneles HM kehalise kasvatususe nõunik A. K a l a m e e s kehalise kasvatususe momendist vabaharidustöös. Sellele järgnesid võrkpallivõistlused suuremate keskorganisatsioonide vahel. Pärast kinoetendust mindi linnusele, kus oli korraldatud lõkkeõhtu ja kus lõkketule juures vedeti aega hilisööni.

K o l m a s p ä e v. Taas hommikune äratus, võimlemine, suplus, jalutuskäik ja võrkpall. Kell kümme algas ettekannete osa. Esimesena kõneleb Sotsiaalministeeriumi pensionide inspektor E. N e r e p kutseliste vabaharidustegelaste vanaduskindlustusest, teisena peatoimetaja Ed. L a a m a n teemal „Ajakirjandus ja vabaharidustöö.“

Sellele järgnes tunniajaline „vaba sõna“,

kus avaldati mõtteid ja soove järgmiste suvipäevade korraldamiseks. Sõnavõtjate poolt tunnistati päevad igati kordaläinuks.

Päevad lõpetati täpselt kell 16.00 jõulise hünni laulmisega.

Kuna suvipäevadel ettekantud referaadid haaravad meie vabaharidustöö põhiküsimusi, siis püüame neid kokkuvõtuna võimaluse piirides ära tuua.

*

Märkmeid minister A. Oidermaa kõnest:

Kooliõpetajate hulgas võime tähele panna kaht tüüpi: ametnik ja tegelane. Teine on see, kes seob ennast seltskonnatöoga, esimene aga mitte. Teame, et pedagoogiline töö nõuab: kodu ja kool olgu lähedases seoses. Seega perekondadega kokkupuutumine annab koolitegelasele paremaid võimalusi ka koolipõllul edukamaks töötamiseks. Kui kooliõpetaja liigub rahva keskel mõistlikult, hoiab rahvaga kontakti, see on igati asjale kasuks.

Organisatsioonides tuleb läbi viia kooskõlastatud töö — tööjaotus. Ülesanded peavad olema läbimõeldud. Asjatu askeldamine ja sekeldamine on ebaloomulik nähtus. Energiat mitte asjata pillata. Paralleelsete ürituste korraldamisest tuleb hoiduda. Tegevusaasta algul peaks kokku lepitama oma vahel, mida keegi seltsidest teeb. Seltsid peaksid üksteisele suhtuma heatahtlikult. Ka teise seltsi ülesannete ülevõtmine on lubamatu nähtus.

Kirik ja karsklaste kultuuritegevusest. Karskustegevusse meie rahva silmis pole õiget suhtumist. Viiga peitub karskustegelastes. Hirmutamise ei aita, et alkohol on mürk. Psühholoogiliselt tuleb õigesti toimida: tähelepanu alkoholilt ära juhtida, see on õige. Õige karskustöö on see: Tuleb muretseda rahvale mõistlikku meeelahutust. Selleks on hästikorraldatud kultuurne seltskondlik elu.

Kiriküsimusest. Kirik peaks korraldama oma töö vastavalt moodsa inimese hingelaadile, mentaliteedile. Ta peab senisest rohkem kohanduma seltskondliku elu vajadustele. Kirik peab minema oma tegevusega rahvamassidesse, rahva sekka. Sel-

lega võidakse meie seltskonna tegevus ja ka kirik.

Meie tähtsamate pühade pühitsemine, nagu vabaduspäev, võidu- ja lõikusepühad, peaks aset leidma kirikuis. See tooks kiriku rahvale lähemale ja vastupidi. Peaks lubatama kirikuis pidada ilmalikke kõnesid ka muudelgi riiklikel pühadel ühes jumalasõnaga.

Põhikirjade küsimusest. Seltside algatused peavad olema tõhusamad. Juhatuse liikmed tuleks valida kolmeks aastaks, kusjuures igal aastal langeb välja üks kolmandik. Esimestele tuleks anda suuremad õigused. Seega de fakto kord tuleks lihtsalt legaliseerida. Juhatuse ja esimeeste funktsioonid tuleb fikseerida täpsemalt.

Ruumidest. Inimesed tuleksid kokku, kuid pole kooskäämise kohta. Puuduvad kooskäämise kohad, seepärast tekivad kokkutulekud poodide, jaamade jne. juures. Kuidas lahendada külaklubi küsimus, mis omakorda lahendaks terve rea küsimusi (joomise, ulakuse, lodevuse jne.). Ja külaklubide küsimus meie seltskondlikus tegevuses on põnevamaid. Need kohad võiksid olla koolimajad, kuid ka nende sobivus on küsitav. Pealegi on koolimajade võrk klubi jaoks võrdlemisi hõre. Kas ei saaks kokkulepet suuremate taludega, kus võiks igal nädalal kokku tulla. Mõned vallavalitsused on siin pakkunud oma kaasabi ja asjal on olnud edu.

Häälkõvendajatest. Maakonnad peaksid neid hakkama muretsema organisatsioonide kaasabil. Neid vajame suuremail kokkutulekuil.

Riietuse küsimusist. Meie naistel on väga vähe vihmakuubi, širme, kalosse ja käimakingi. See lünk tuleb meie põlvel täita ja selleks peavad ka kaasa aitama seltskondlikud organisatsioonid. Kliima muutub meil rohkem merekliimaliseks. Vastava riietuse puudumisel kannatab meie rahva tervis, kuid kannatab ka seltskondlik tegevus: kokkutulekud, koosolekud jne. Tiisikus võtab meilt rohkem kui vabadussõda. Peame looma riietuse, mis kaitseb meie rahva tervist. Naiste jalatsid maal on ajast ja arust oma ülimoodsusega.

Pidu ja lõustus ei tohi toimida tervise arvel.

Uued tegurid, mida tuleb arvestada seltskondlikus tegevuses, on naine, sport ja kutse. Naiste osavõtt seltskonnategevuses on tänapäeval iseenesestmõistetav. Selle tõttu seltskonna tegevus muutub märksa elavamaks. Naiste vaated erinevad meeste omadest ja see toob värskest küsimuste käsitlusel.

Sport on tervitav.

Kutseelement — see vajab arendamist. Selle kaudu läheneme üldistele tõdedele ja nende rakendamisele.

Seltskondliku elu puudus tekib ainult siis, kui midagi on korrast ära. Seltskondlik töö ei anna tegijale loobereid, küll aga sisemist rahuldust. Ja suuremaks edu pandiks seltskondlikus tegevuses on sisemine vaimustus.

Vabaharidustegelaste võimas pere Neerutis

Eesti Haridusliidu poolt 20. augustil s. a. Virumaal Undla vallas Neerutis korraldatud üleriigiline vabaharidustegelaste suvipäev oli seesugusena algatusena üldse esimene.

Päeva tähtsaimaks osaks kujunes Neeruti Sadulamäel kell 12.00 peetud vabaõhuaktus, millest suvipäeva kõrgeima külalisena võttis osa ka peaminister Kaarel Eenpalu, keda Virumaa piiril vastu võtsid Viru maavanem K. Pajos, Viru-Järva prefekti kohustetäitja komissar N. Pääbo ja komissar R. Täht. Nendest saadetuna peaminister K. Eenpalu saabus Sadulamäe jalale kell 11.50, kus teda tervitasid Eesti Haridusliidu esimees Ernst Särkava, liidu juhatuse liige Evald Vender, suvipäeva üldjuht Paul Vahi, Undla vallavanem ning Kadrina Eesti Haridusseltsi esimees A. Saaga, Viru maleva plk. kol. G. Vaher, Rakvere linnapea H. Aviksoo, komissar P. Kook j. t. Siit sammuti ühiselt Sadulamäele, kus kodutütarde ja noorkotkaste spaleer, aktusekülalised ja ühendatud orkester tervitusmarsiga tervitasid kõrgeid külalisi. Nii peaministrile kui ka Eesti Haridusliidu esimehele anti piduplatsile saabumisel Undla valla Perenaiste Seltsi esindajate poolt punaseid roose.

Aktus algas osavõtjate organisatsioonide lippudega rohkest dekoreeritud piduväljakul avamarsiga Kadrina Tuletõrje Seltsi ja Ud-

riku Muusika Seltsi ühendatud puhkpillideorkestrilt, mida juhatas A. Ranne.

Selle järele ütles avasõna E. Vender. Ta tervitas peaministrit ja palus viimast sõna võtta, et üheskoos oleks võimalik pilku tagasi heita vabahariduslikult tehtud tööle ning seada üles tulevikutähiseid. „Tahame, et lugupeetud härra peaminister endise vabaharidustegelase omalt poolt annaks uusi sihte meie tööks,“ lõpetas kõneleja, andes sõna peaminister K. Eenpalule, kes muuhulgas varem on olnud ka Eesti Haridusliidu esimeheks.

Peaminister K. Eenpalu asus rohkem kui 3000 aktusest osavõtja vabaharidustegelase suure ovatsiooni saatel kõnetooli ja ütles lühidalt järgmist:

Meie maa- kui ka linnaühiskonnas on üheks tavalisemaks vabaaja möödasaatmise abinõuks tants. Ütleme otsekohele: meie tantsupõrand on ilma omapärata, rahvusvaheline ja ta ei paku meile küllaldast kauniduse ja ilu pilti. See rahvusvaheline element, mis silma hakkab meie tantsupõrandalt, ei ole ühenduses meie mälestustega, sel ei ole meie keskel ajalugu.

Üldiseks rõõmuks paneme tähele, et tantsu vaheldusrikkamaks muutmiseks on otsitud ja leitud uusi vahendeid. Kuid ärgu jäägu need ainult lavalisteks ettekanneteks, pidude programmiliseks osaks. Kogu küsimus

on seda väärt, et see võetaks põhjalikumale kaalumisele, mis viiks uuenduste leidmisele.

Edasi meie peod üldse. Vaba aja möödasaatmise vahendi kõrval neil on peamiselt rahateenimise otstarve.

Pidudel pakutakse peamiselt näidendeid, viimasel ajal ka rahvatantse ja võimlemisharjutusi, endisest ajast on jäänud laul ja muusika. Kõik ei ole aga nii, nagu tahaksime näha ja nagu see oleks tarvilik. Näib, et pidude osas meie ei suuda viia näitemängu soovitavale kõrgusele üle maa kõigis seltsides. See töö muutub ainult koormavaks ja ei tasu end ära. Olukord peab muutuma. Meie maa keskused ja ka kõrvalisemad kohad on üleküllastatud seltside ja organisatsioonidega, mis ei suuda endid aga korras hoida. Näeme neis lohakust, poolvalmimata ja koristamata olekut. Seltsimajad on ehitatud lavakunsti jaoks, kuid see kunst ei pea neid üleval. Toon võrdluseks ühe näite, kus seltsimaja on ehitatud jõukohaselt kohaliku rahva intiimsemaks kokkukäimise kohaks ja kus ehitus on ka täielikult lõpule viidud. Sellise seltsimaja leidsin Vormsis, kus kahe ja poole tuhandeline elanikkond on 6000 krooniga püstitanud enesele korraliku kooskaimise hoone, mis on nii seest kui ka väljast korras. Niisuguseid vähemaid, kuid korralikke seltsimaju tuleb soovitada igale poole. Need ei pruugiks olla ainult suurte pidude jaoks, milleks harva kokku tullakse. Neis võidakse omavahel sagedamini koos viibida, kõneettekandeid kuulata, lehti ja kirjandust lugeda, väikesel viisil näitemängu harrastada ja ka tantsida. Kuidas on enamikus meie peod? Neid saadab tihti rohke alkoholi tarvitamine. Ei ole näinud pidusid, kus ei leiduks purjus inimesi nii vaatajaskonna ja mõnikord ka tegelaste hulgas. Korda ei ole, ettekanded on nõrgad. See vali kriitika ei käi meie seltsielu kõigi ettevõtmiste, kuid väga paljude kohta. Inimesed on oma jõudu ja närve kulutanud, magamata öid veetnud, mille sihiks on olnud ainult rahateenimine, muud head ei ole suutnud need ettevõtmised ja peod anda.

Suuremad rahvamajad suudavad oma nimele vastavat ülesannet täita ainult suuremates keskustes maal ja linnas. Meie kodu-

maa teised kohad peaksid üle külvatud olema vähemate kooskaimise kohtadega, mis oleksid hästi sisustatud ja korras.

Tahaksin püstitada hüüdsõna, et maal tekiks rohkem tavalist kooskaimise- ehk klubielu. Ärgu võetagu seda halvamaigulisest küljest, nagu peaks klubielu tähendama ainult alkoholitavitamist ja muid halbu nähteid. Kokku võidakse tulla tihti päevakorral olevate tähtsamate küsimuste arutamiseks, tavaliseks mõtetevahetamiseks, lauluõppimiseks, võimlemiseks, raadio kuulamiseks, jumalateenistuseks, teelauda, tantsumuks, igasugu oskuste õppimiseks ja muudeks üritusteks vaba aja sisustamise tähe all. Selleks sobivad kõige paremini vähemad ja korralikult hoitud seltsihooned.

Me tunneme kõik suuri seltsimaju, mis talveti on harilikult kütmata ja külmad ja mis oma halva ehituse tõttu ei suuda pidada sooja. Suurem osa aastast nad seisavad kasutamata, siia kogunetakse ainult suuremateks pidudeks. Peame siin ette võtma revisjoni ja kõik need vahendid, mis seisavad ühenduses muusikaga, lauluga, kehakultuuri arenguga, rahvatantsuga. Selleks peab leidma sooje ja mugavaid kooskaimise ruume, et vaba aja möödasaatmine ei pruugiks toimuda suvel tolmustes ja talvel külmades saalides. Need sõnad ei ole öeldud näitemängu arendamise vastu. Haridusliidu juures on isegi ellu kutsutud vastav osakond, mis töötab maalavade kunstilise taseme tõstmiseks. Lavakunsti arendamine on aga võimatu kaugetes külakolgastes, see võib jääda ainult suuremate keskuste hooleks.

Edasi mõned sõnad vabaharidustöö vormalise külje kohta.

Vabaharidustöö vajab sihikindlat ja sihitteadlikku juhtimist. Seda ei tule enne, kui vabaharidustööd teostavad organisatsioonid ei ole leidnud omavahelist kindlat kontakti. Vabaharidustöö alal tegutsevad meil peamiselt Eesti Haridusliit, ÜENÜ ja karskuse keskorganisatsioonid, seistes oma töös üksteisest eraldi. Ei ole saladuseks, et karskusliikumine on kaotanud meil oma autoriteedi, mida ta peaks omama. Karskusseltside Liit ei saa endale võetud ülesandeid teostada üksi ja me loeme liidu ühest viimasest

Peaminister K. Eenpalu saabub vabaharidustegelaste suvipäevale Neerutis.

ringkirjast, kuidas see organisatsioon otsib endale ülesandeid aladelt, mis kuuluvad hoopis teiste organisatsioonide töökavasse, propageerides näiteks ja andes juhiseid keediste ja marjamahlade valmistamiseks. Alkoholi-vastane töö on niisugune, mis peab läbi lööma rahva keskel. Seda probleemi ei saa lahendada lihtsa viinakeeluga valitsuse poolt. See töö peab enese maksma panema ja saavutama enesele uuesti autoriteetse seisukoha.

Meie saame vaba aja veetmist täita väga sisukalt ja elavalt ja see töö võtab sügava hoo, kui eelmainitud organisatsioonid ühineksid ja alluksid ühisele keskusele, kust seda ette võetakse, mida on vaja teha. Kui kogu energia suunatakse töö koordineerimiseks nii keskel kui ka kohtadel, kui kaob kohapealsete seltside omavaheline võistlus, mida peetakse tihti inetute abinõudega, siis ka karskustöö muutub üheks osaks vaba aja veetmise ülesannetes, mida Karskusliit teostab praegu oma eriharrastusena, millel aga puudub autoriteet.

Peame jagama inimestele oskusi ja võimeid, mida nad vajavad oma igapäevases töös ja tegevuses.

Seda osa minu kõnest lõpetades ütleksin lühidalt: vabaharidustöö peamiseks ülesandeks peaks olema keskendatud ja ühtlustatud juhtimisel õpetada ja süvendada meil rahvast laulus, mängus, eesti rahva ühtluse vaimus, usus, eluuskuste õpetamises ja arendamises, kehalises kasvatuses ja võimlemises, kasvatavas tantsus, Eesti eluvaate arendamises, töö kohustuse arendamises, kodu ilustamises ja seadmises, maa ümbruse kaunistamises jne., jne. Kõik see peab toimuma aga püsivate ja läbitöötatud vahenditega, nii et ühtlasel tööol oleks tulemusi. Pöörde sünnitamine selles oleneb vabaharidustöö tegelasist.

Peaminister oma kõne teises osas kavatses puudutada meie haridus- ja kooliküsimusi. Pealetuleva vihma tõttu ta aga lõpetas.

Peaministri kõne järele kõlas ühiselt võimas hümn.

Pärast vihma lakkamist Kadrina ja Neeruti ühendatud segakoor A. Ranne ja H. Säki juhatusel kandis ette mõningaid segakoorilaule. Sellele järgnes ühislaul „Õitse maa ja müha meri“ ja Kadrina naistrupilt võimlemisettekandeid pr. S. Soovere

juhatusel. Ühendatud orkester esitas veel kaks pala, nimelt E. Liinevi „Kalurite tantsu“ ja M. Härma „Tuljaku“. Neeruti rahvatantsijad V. Veeborni juhatusel esitasid rahvatantse ja siis astus kõnepulti Eesti Haridusliidu esimees E. Särkava, kes oma hoogsas ning huumoriga viirtsitatud lõppsõnas avaldas tänu peaministrile asjalike ning kaalutud mõtete eest. Sellele järgnes ühislauluna „Kodumaa laul“, ühendatud orkestrilt lõppmarsina J. Kuru „Eesti husaar“ ning võidigi minna lõunavaheajale.

Õhtupoolikul kell 17.00 oli loengutund, mis algas ühislauluga „Õnne Eesti“ ja mille peamiseks osaks oli kirjandusloolase Karl Mihkla ettekanne „Kalevipoja“ sangaripärimuste rahvuslik mõju“. Loengutund lõppes ühendatud segakoori võimsa lõpukooriga M. Härma „Kalev ja Lindast“.

Vahepeal hoovihmad peletasid hulga osavõtjaid varasele lahkumisele ega lasknud nautida Neeruti Kreutzwaldi pargi kaunidust. Samuti segasid nad ka suplushimulisi. Kuid kõigest hoolimata oli õhtusel vabaõhuettekandel, mis algas kell 20.00, kuni 1500 pealtvaatajat. Kadriina, Neeruti ja Vaivara

näitetegelaste poolt esitati koori ja rahvatantsijate kaastegevusel Eesti Haridusliidu näitekunstikonsulendi pr. M. Kalbek'i juhtimisel 7-pildine A. Rahula näidend „Tuli tuleb“.

Sellele järgnes lõkketuli ja hoogus tulekõne Eesti Haridusliidu esimehelt E. Särkavalt, milles kõneleja piltlikult kõrvutas omaaegseid ning praegusi tingimusi vabahariduslikul tööpõllul.

Järgnes tund aega tantsu rahvale Kadriina Tuletõrje ja Udriku Muusikaseltsi ühendatud orkestrilt J. Raadu juhatusel ja kell 23.45—24.00 suvipäeva lõpetamine. Kõigepealt suvipäeva üldjuht Paul Vahi esines hoogsa lühikõnega, milles ta avaldas lootust, et järgmisel aastal niisama suurearvulisel vabaharidustegelaste perel on juba teistkordselt võimalik kokku tulla mõnes teises kodumaa kaunimas kohas. Täna des kõiki osavõtjaid kui ka tegelasi ta kuulutas suvepäeva lõppenuks. Veel ühislaul „Eestimaa, mu isamaa“, lõppmars ühendatud orkestrilt ja suvepäevlaste vägev pere asus koduteele, kõigil kaasas suur hulk parimaid muljeid ühiselt veedetud produktiivselt päevalt.

Karl Laane

Märkmeid Soome-matkalt

7.—9. juulini s. a. toimusid Tampere Soome, järjekordselt 17-dad, üldised õpiringide päevad. Üle 500 osavõtja seas kogu Soomest oli sel korral ka 17 eestlast. Ametliku esindajana viibis päevadel meie Haridusministeeriumi vabaharidusnõunik Al. Leinjärvi abikaasaga. Ekskursiooni koosseisu kuulus selle juhatajana Haridusliidu konsulent Karl Laane, edasi Eesti Naisliidu õpiringide instruktor prl. Erika Moik ja rühm ÜENÜ Riisipere osak. õpiringi liikmeid eesotsas õpiringi juhataja prl. Erika Toometiga, paar osavõtjat ÜENÜ Tallinna osakonnast ja Võhma õpiringi juhataja prl. S. Teder.

* * *

See oli esmakordne juhtum, kus eesti õpiringide tegelased ja peagu terve õpiring organiseeritud rühmas sooritas külastus-

matka hõimumaale. Loodetavasti see sai üheks esimeseks konkreetseks lüliks Eesti ja Soome õpiringide suhtlemises ja koostöös, mis oma alguse on saanud teatavasti 1937. a. algatatud hõimumaade õpiringide vahelisest kirjavahetusest. Kuna k. a. kevaldel meil oli rõõm Eestis kohata ka Soomest tulnud Salo karskusseltsi õpiringi ekskursiooni eesotsas Aate Mannise ja Kosti Laske'ga, siis on nüüd mõlemalt poolt Soome lahte õpiringidest käidud vastastikku külastamas hõimumaad ja aatesõpru.

Suur osa matkast osavõtjast olid Riisipere õpiringi kuuluvad eluröömsad noored. Mitmed siiski olid reisi algul omavahel päris võõrad, nähes alles laeval üksteist esmakordselt. Üle nädala kestnud ühine matk

ja matkaelamused aga lähendasid neid omavahel, nii et peatselt tunti endid ühise perena. Säärased matkad järelikult ei lähenda ainult kaugeid hõimusõpru, vaid võivad olla ka võimaluseks omavahelisekski mõistmiseks.

Helsingis.

Kui laev oli jõudnud avarale päikeses sillerdavale merele ja vana Tallinna tornide siluetid hakkasid taanduma üha kaugemale silmapiirile, löödi meie elurõõmsas matka-peres lahti laul. Ja sellele ei tulnud peatust enne kui juba olimegi Helsingi „väravas“ ja paljud meist esmakordselt võisid imetleda Soome ranniku kaljuseid saari ja kaldaid.

Sadamas kohtasime Soome õpingide keskuse (Valistusjärjestöjen Opintotoimikunta) tegelasi. Neist sekretär prl. mag. Helli Suominen oli meile juba vana tuttav, kuna muude tema Eesti-matkade seas oli meil au teda näha Tallinnas ka meie eelmiste õpingide päevade puhul l. a.; siis samuti head hõimusõbrad mag. Kaarlo Koistinen ja mag. Olavi Reuna, kes olid meile heatahtlikult abiks kogu matka kestes ja hoolitsesid, et võiksime tutvuda hõimuriigi pealinna vaatamisväärsustega.

Kui olime asunud matkakodusse ja end pisut korraldanud, oli meie esimeseks aukohuseks käia Eesti Vabadussõja langenud soomlaste mälestusmärgi juures, kus asetasime sambale punaseid roose ja tuletasime meelde noid raskeid katsumisaegu meie iseseisvuse sünnil, mil Soomest saabunud avitav vennakäsi tuli appi ja andis usku ja jõudu meiegi võitlejatele.

*

Kaivopuistolt avaneb kaunis vaade üle kaljuse ranna ja selle ees asuvate Suomenlinna saarte Soome lahele. Siin, nagu meie Kadrioru rajoonis, asub Helsingi meeldivaim linnaosa, kus, muide, asuvad peamiselt välissaatkondade majad. Ühe kauni valge maja sissekäigu kohal silmame ka Eesti vappi, — seisame oma riigi esinduse juures.

„Ilus puieestik on see Kaivopuisto tõesti. Kuid meie Kadrioru vastu ta siiski ei saa.“ Nii otsustasid mitmed meie hulgast. Kuid

mitmesuguste sammaste ja kujude poolest on puieestik rikas. Neid võib näha rohkesti mujalgi Soome linnades, kalmistuil jne. Meie tähelepanu juhitakse puieстикus noorele lopsakale kuusele, mille ees seisab kaunis sammas kaunistustega, kirjadega ja parlamendihaamri kujutusega. See on Soome iseseisvuse kuusk, niisama vana kui hõimumaa riikliku iseseisvuse sünni ja istutatud selle suure ajaloolise momendi mälestuseks. Nüüd on ta siis juba 22-aastane.

*

Riisipere õpingulaste teel Soome.

Uue olümpiatorniga on Helsingi kahtlemata rohkesti juure võitnud. Tornitippu on võimaldatud mugav pääs liftiga. Seal avaneb avar vaade üle linna. Otsekui su jalge all asuvad moodsate majade kvartaalid, terve rida uusi imposantseid hooneid — koolimajad, kirikud... Taamal sinerdavad aga merelähed ja saarte kontuurid ähmuavad silmapiiri vinetusse. Tornil jalal, olümpiaväljakul, käib kibe töö-tegevus. Valmistatakse ette aasta pärast tulevatele suursündmusele.

*

Edasi, nagu tavaliselt ikka, ei jää käimata meilgi Soome, põhjamaade imposantseimas parlamendihoones, uues postimajas, ei jää vaatamata Korkesaare loomaaia väga mitmekesised elanikud. Siis käime Ateenumis ja imetleme soome suurlastnike võrratuid kunstiteoseid. Ja kõikjal on rohkesti vaadata, eriti neil, kes olid sealpool lahte esmakordselt.

*

Ei saanud jätta külastamata ka Soome õpiringide keskust Kansanvalistus-seura suures majas Eduskuntatalo lähedal.

Meile tuntud keskuse sekretär prl. Helli Suominen andis lahkeid seletusi Soome õpiringide korralduse ja saavutuste kohta.

Kolme õpiringide keskuste (kõnesolev, tööliste ja rootslaste) oli möödunud aastal Soomes koondunud üle 3000 õpiringi. Neist $\frac{2}{3}$ = 2000 on registreeritud Valistusjärjestöjen Opintotoimikunta's, mille ümber on üldse koondunud 19 mitmesugust eri keskliiduorganisatsiooni. Tegevusaastal on korraldatud üle 19 000 töökoosoleku, mis kogusummas moodustab tähelepanevana enesearendamistöö. Möödunud tegevusaastal õpiti peamiselt kodukultuuri küsimusi. 1459 õpiringi on saanud ka riiklikku abiraha kokku 252 530.— marka, mis teeb meie rahas üle 20 000 krooni. Pealeselle veel muud õpiringide ala arendamiseks antavad toetused.

Soome õpiringi külalisiks Järvenpää.

Järgmise päeva pärastlõunal sõitsime Helsingist välja ja peatusime Järvenpää tööstusalevikus, kus asub kohalik noorsooseltsi õpiring. Seda tulimegi külastama koos Riisipere õpiringiga. See oli esmakordne juhtum, kus kaks hõimumaa õpiringi omavahel kohtas ja veetis koos ühiseid meeleolukauneid tunde, et süvendada kirjavahetusega loodud tutvust ja sõprust.

Meid võeti vastu laulude ja soojade sõnadega koduses noorsooseltsi rahvamajas. Pärast esimest tutvust ja Soomes nii tavalist kohvijoomist paluti meid autodesse ja sõidutati vaatama ümbruskonna vaatamisväärsusi.

Järvenpää, kiirelt arenev maa tööstuskeskus, asub kauni Tuusula järve läheduses. Sinna järve rannikule viisi meie tee põldude vahelt ja mööda punasevärvilistest talumajadest. Peatusime vana maakiriku värvavas. Siinsamas, varjulise kalmistu puude all seisatasime varsti ühe haua ees, mille päitses on tagasihoidlik must kivisammas valge pärjatatud kandle kujutusega. Siin puhkab soome suurimaid kirjanikke Aleksis Kivi. Samal kalmistul leiame teisegi haua, mis tähistab teise suure soomlase,

tunnustatuma maalikunstniku Pekka Halose, viimset puhkepaika, lihtsel, massiivsel kivisambal valge lendava luige kujutus.

Siis külastame läheduses asuvat Aleksis Kivi surmaonnikest selle vaikes metsistunud asukohas, nii nagu see on olnud ka kirjaniku elupäevil. Pole sugugi tavaline, et astud mingi seletamatu aukartuse tundega üle vaese, otsekui avalikkuse eest peitupugenud onnikese läve. Kitsais kambreis silmad mitmesuguseid lihtseid esemeid ja rätsepa-töövahendeid, nii nagu need on olnud siis, kui avalikkuse poolt unustatuna siin veetis oma vaeseid päevi haige kirjanik, kelles alles hiljem tunti soome omapärase ja uusaegse kirjanduse surematu looja. Majake on nüüd võetud kaitse alla ja palju matkajaid tulevad siia kui pühapaika.

Selgus, et sinne — Järvenpää ümbrus on märkimisväärne Soome kultuuriloos veel teistelgi põhjustel, kui et siin on veetnud oma viimseid eluaastaid Aleksis Kivi. Nimelt on ka Juhani Aho elanud aastaid Järvenpää ja siin loonud mõnedki oma teoseist. Meile näidati üle põldude, vaikes metsa üksinduses asuvat maja, kus asub Soome suurima helilooja Jean Sibeliuse kodu. Seal ta saadab mööda oma vanadusepäevi ja loob, eemal välisest kärast ja ruttamisest. Sibelius on kunstnik, keda ei peeta mitte ainult Soome, vaid ka üldse tänapäeva maailma suurimaks helikunstnikuks.

Vahepeal külastasime Järvenpää kodumajanduskooli ja võisime heita pilku ka tavalisse soome talumajapidamisse. Kõikjal paistis vastu arenenud kodukultuur, puhtus ja kord.

Kui kõrvutada näiteks varem nähtud endiseaegseid soome kehvikunne, nagu seda on olnud ka Aleksis Kivi surmamajake, nende tavaliste tänapäeva elamutega, nagu neid näeme nüüd Soomes kõikjal, siis saab nagu erilise selguse see rahvakultuuri areng, mis on toimunud visalt kultuuriliselt edasipüüdiva talupoegliku rahva elus. Kuigi kitsastes oludes tärganud, kuid visalt avarustele tunglev vaim ja vaimne kultuur on käinud ees ja loonud teed neile suuremaile saavutustele

ja hüvanguile ka majanduslikul ja sotsiaal-
sel alal.

Õhtul olid Järvenpää õpiringlased korral-
danud meile piduliku vastuvõtukoosviibi-
se. Sel puhul ei olnud unustatud ei keha
ega vaimutoitu. Vastuvõtjailt saime kuulda
head koorilaulu, deklameerimist jne. Neid
aga sütitasid ka meie hoogsad ühislaulud ja
rahvatantsude ettekanded. Südamliku ter-
vituskõnega pöördus meie poole Järvenpää
õpiringi juhataja õpet. Jenny Virta-
nen, kellele vastas Riisipere õpir. juhat.
Erika Toomet, andes kingitusena soo-
me sõprusõpiringile üle sini-must-valge
laualipu. Ka allakirjutanul oli heameel samal
õhtul kõnelda ja märkida mõningaid mõt-
teid hõimumaa õpiringide vaheliste suhete
arendamise kohta.

Valge põhjamaine suviöö oli juba üle

poole, kui veel kajasid ülevas meeleolus
lauldud eesti ja soome laulud. Magamine
ununes hoopis.

Kui järgmisel hommikul lahkusime Jär-
venpäält, saadeti meid teele kui vanu häid
sõpru. Mitmed järvenpäälased saatsid meid
hiljemgi — Hämeenlinnas, Tampere — ol-
les abivalmis seltsilisiks ja häiks kaaslasiks.

*

Teel Tampereesse peatusime päikesepais-
tete poolpäeva Hämeenlinnas ja pal-
jud ei suutnud küllalt imetella võrreldama-
tu Aulanko puestikku ilu selle suu-
repäraste järvekestega ja haruldaste lindu-
dega neil, kaljudega ja karukujudega ning
ülendavate vaatepiltidega kõrgelt kivitornilt
laiadele järvedele, saartele ja metsadele.

(Järgneb.)

Elmar Oja

Sõna on Valgamaa raamatukogunduse tegelasil...

Lahkesti jutustab Valgamaa koolide
inspektor hr. A. Kõiv järgnevat:

— Suurimaks takistuseks raamatukogun-
duse arenemises on raamatukogude juhata-
jate puudus, sellaste juhatajate puudus, kel-
lel on vastav ettevalmistus ja küllalda-
selt aega ning kelledele endile raamatuko-
gunduse küsimus on hingelähedane. Sella-
seid juhatajaid ju leiduks, kuid siis kergib
üles ka kogu juhataja tasu küsimus. Maa-
raamatukogude juhatajad ju peaaegu eran-
ditult peavad leppima ainult „auga“, mõnel
pool saadav tasu ei ole mainimisväärne oma
väiksuse poolest. Kui suudame kujundada
vastava raamatukogude juhatajate kaadri,
siis omandavad ka raamatukogud meil suu-
rema osatähtsuse rahva elus. Sinnapoole
peame minu arusaamist mõõda püüdma, et
lahendada see küsimus otstarbekalt ja ma-
jandusliku kandejõu kohaselt.

— Kuidas on edenenud kontrollimistel
puuduste kõrvaldamine kogudes?

— On kõrvaldatud rohkesti puudusi, eriti
aga seal, kus r.-kogude juhatajaiks on koo-
lide õppejõud. Nendelt nõuda on lihtne.
Raskem nõuda on seal, kus r.-kogude juha-
tajaiks on teiste elukutsetega inimesed. Ole-
me neid küll pidevalt „pommitanud“ kirja-
dega, paludes ja nõudes puuduste kõrvalda-
mist, kuid asi edeneb visalt ja sageli jäävad
nõudmised hüüdjaks hääleks kõrves. Ei ole
ju võimalik neid sundida, neid peab oskama
kohelda ja kannatust peab olema. Muidu
kujuneb olukord sellaseks, et nad panevad
lihtsalt selle auameti maha ja raamatukogu
jääb päriselt juhatajata. Praegu töötab Val-
gamaal 27 avalikku raamatukogu, kusjuures
on arvestatud ka Valga ja Tõrva linna
omad. Rõhuva enamiku Valgamaa raama-
tukogude juhatajaist moodustavad õnneks
koolide õppejõud, kuid kahjuks on need nii-
võrd koormatud mitmesuguste ülesannete-
ga, et ajapuudus ei võimalda neil pühendu-
da vajaliselt nii rohkesti aega nõudvale raa-

matukogu juhataja ametile. Nimetan arvu-
lisi andmeid: 13 raamatukogu juhatajad on
õpetajad, vallasekretäre on 6, postoreid 1,
elukutselisi r.-kogu juhatajaid 2 (linnades)
ja teistest kutsetest 5. Maa-raamatukogu ju-
hatajaist on kutselisi 5. Kutse on saadud
sel teel, et on oldud vastav aeg r.-kogu ju-
hatajaks õpetaja-ameti kõrval. Minu arva-
mine on, et vallasekretäridele võiks anda
r.-kogu juhataja kutse samadel alustel kui
õpetajailegi.

— Kuidas on lood raamatukogude ruu-
midega?

— Ka siin on märgata paranemist. Va-
rem tuli ette juhtumeid, et raamatukogu
tuli sõna otseses mõttes taga ajada, tuli ot-
sida, kuhu raamatukogu on enda ära peit-
nud, ja teinekord kestis otsimine paar päe-
va. Meenub lugu Taagepera valla avaliku
raamatukoguga, mis pikema rännaku järele
oli leidnud endale asukohaks Taagepera tii-
sikushaigete sanatooriumi. Tegin kohe kor-
ralduse raamatukogu sealt ära toomiseks ja
raamatud tuli desinfitseerida. Nüüd on ra-
amatukogud peamiselt koolimajades, valla-
majades ja seltsimajades.

Siis veel: r.-kogudes annab end valusalt
tunda ikkagi summade vähesus, kuigi vii-
maseil aastail valdadelt on enam-vähem kor-
ralikult kätte saadud toetus, 2 senti elani-
ku kohta. See norm võiks siiski olla veidi
suurem. Raamatukogude toimkonnad ja
nõukogud peaksid senisest rohkem koos
käima.

Sooru valla avaliku raamatukogu juha-
taja hr. J o h. L i l l m a a, koolijuhataja:

— Meie raamatukogus on 445 raamatut
ja elanikke vallas on 800. Peamine nõudmi-
ne on ilukirjanduse järele. Ja kui saabu-
vad uued raamatud, siis on nõudmine nende jä-
rele nii suur, et järjekorda kirjutab end ük-
siku teose kohta kuni 18 inimest. Raamatute
vähesus annab end valusasti tunda. Paljudel
noortel on kogu läbi loetud, aga uusi raama-
tuid anda ei ole. Näeksime hea meelega, et
kõik toetused antaks rahas, aga mitte mõni
osa raamatuis. Asjale on kasuks, kui kogu
saab ise vajalist valida ja osta. Rohkem
peaks leitama raha ka r.-kogude korralda-
miseks ja köitekuludeks. Edaspidi peaksime

rohkem mõtlema sellele, kuidas köiteküsi-
mus õige lihtsalt lahendada, et jääks ära
asjatu raamatute sõidutamine kogu ja lin-
na vahel: ostetakse köitmata teos, loetakse
mõned korrad ja siis saadetakse see linna
köitmisele. Kas ei annaks asi end korraldada
nii, et kirjastused laseksid kohe teatava hul-
ga raamatuid müügilie raamatukogu-köites?
Selleks võiks olla teatav standardkõide.

Olgu ka tähendatud ja tähelepanu juhi-
tud sellele, et suurt raskust tekitab lugejate
meie tõlkekirjanduses nimede lugemine,
mis on jäetud algkeele. Kuidas see lugemist
takistab ja kuidas lugejad sihukeste nimede
väljalugemisega hädas on, selle kohta võiks
tuua sadasid naljakaid juhtumeid. Üks noor-
mees lugejaist tähendas väga tabavalt, et
ennem olgu tegelased nummerdatud kui sel-
laste nimedega märgitud. Raamatu sisu
naabrile jutustada on otse võimatu. Ja mis
me sellega kaotame, kui nimedele tõmbame
selga eesti rüü, mida me kõik oskame üht-
moodi lugeda ja mõista. Postisaadetistel on
tähtis, et nimi oleks algkeeles, aga mitte ilu-
kirjanduslikus teoses. See raskendab, ava-
meelselt öeldes, endalgi teose parimat
mõistmist ja nautimist. Pealegi tuleb mees
pidada, et meil algkoolis võõraid keeli ei
õpita. Siin tuleks kindlasti toimida julgesti,
ja see oleks asjale tunduvalt kasuks.

Raamatukogu tegevuse elustamiseks
olen püüdnud mõndki teha, ja see ei ole ka
jäänud tulemusteta. Raamatukogu nõukogu
on koos käinud korralikult ja see on aida-
nud tunduvalt kaasa selleks, et ollakse vä-
himalt nendegi liikmete kaudu ümbruskon-
nas kontaktis kogu tegevusega, uute ra-
amatute juurevooluga ja kogu kavatsuste
ning püüetega. Mehed lähevad koju ja rää-
givad kohe, mis r.-kogu tegevuses on uut, et
otsustati juure osta uusi raamatuid nii ja nii
palju jne. Olen lugejaid kokku kutsunud ja
tutvustanud neile lähemalt uudiskirjandust.
Ka oleme välja pannud uudisraamatute kaa-
ned, mis ära võtame köitmisele minevaid
raamatuid, samuti ka teoste arvustusi ühes
teoste autorite piltidega. See kõik on kaa-
sa mõjunud selleks, et lugemise intensiiv-
sus on paari viimase aasta jooksul kahekor-
distunud ja et nooremast perest hakkab väl-

ja kujunema teadlik raamatukogu lugejaskond. Nüüd võtsime erilisel kavva populaarteadusliku kirjanduse tutvustamise ja selle kättejihatamise küsimused.

Tööd r.-kogue tegevuse alal on palju ja asi on ka iseenesest huvipakkuv, kui vaid jääks selleks jääki ajast. Tuleks tõesti katsuda asi viia niikaugale, et õpetajaile jääksid raamatukogud ja seltside tegevuses peamiselt hariduslikud küsimused, aga mitte pidude ajal lampide süütamine, näitelava ehitamine ja muu sellane tegevus, millega siis-ki mõnel pool õppejõude koormatakse.

Kuna kogus raamatuid on vähe, siis oleme sellest katsunud üle saada nii, et oleme püüdnud moodustada lugemisringe, mis seisab järgmises: grupp inimesi ostab sarja teoseid ja loeb need siis läbi ning pärast jaotatakse teosed loosimise teel lugejate vahel ära. Nii pannakse alus ka kodusele raamatukogule.

Raamatukogu juhatamise eest ma tasu ei saa. Eelarvesse võtsime küll paarkümmend krooni, kuid kuuldavasti olevat see valla poolt kustutatud.

Laanemetsa valla av. raamatukogu juhataja hr. R. Keerd, abisekretär:

— Meil oli raamatukogu varem kohaliku rahvaraamatukogu seltsi juures, hiljem sõlmiti vallaga vastav kokkulepe ja r.-kogu läks vallale üle. See on ainuke raamatukogu kogu valla kohta. Praegu r.-kogus ligi 200 köidet, millest 200 köidet on lätikeelsed, kuna meie vallas elab ka lätlasti. Elanikke on vallas aga alla 2000, seega tuleb rohkem kui üks raamat elaniku kohta. Kuna olen ise vallavalitsusel lähedal, siis on mul olnud ka võimalusi juhtida eelarves rohkem tähelepanu raamatukogule. Viimaseil aastail on raamatukogu saanud ikka oma 200 kr. eelarve korras, mis mitmekordselt ületab selle summa, mis vald oleks olnud kohustatud määrama.

— Mis on takistanud raamatukogu tegevuse tõusu?

— Kõige rohkem see, et ei ole aega nii palju kui raamatukogu vajaks. Enamikus raamatukogu juhatajaid on ikka seotud oma otsese ametiga. Aga et raamatukogud kuju-

neksid tõelisteks rahvahariduse koldeiks, see nõuab juba omaette inimest vastava ettevalmistusega. Kas ei tuleks tulevikus mõelda sellele, et kogu valla raamatukogude kohta oleks üks vastava ettevalmistusega r.-kogu juhataja, kes saaks palka umbes niisama palju kui noorem õpetaja? Uutes valdades on keskmiselt 3 kuni 4 kogu, ja nendega saaks üks juhataja hakkama küll. Tasuküsimus laseks end hea tahtmise juures lahenedada — uutele valdadele see ei võiks olla üle jõu käiv.

— Kas see teie arvates on asjale kasuks, kui raamatukogud seltside juurest ära tuuakse ja need läheksid puht valla asjadeks?

— Ei. Leian, et on kuritegu, kui seltside juurest raamatukogud ära viiakse. Seltside juures töötavad raamatukogud võivad esiteks sellega, et selts ka omalt poolt annab raamatukogule summasid, ja teiseks hoolitseb selts ka selle eest, et raamatukogu kasutamine oleks elav, vähimalt oma liikmeskonna poolt. Tuleb ju silmas pidada seda, et raamatukogud on ellu kutsutud seltside poolt, ja seda enesealgatust tuleb ergutada.

Ka tuleks selle eest hoolitseda, et raamatukogu ei asuks liig kaugel. Vastasel korral raamatuid ei loeta. Näiteks on meie raamatukogu Laanemetsa ümbrusest üle 6 kilomeetri kaugel, ja kui olla avalik, peab ütleva, et sealsed noored meie r.-kogu ei tarvita. Noored ei loe seal üldse raamatuid, ehkki neil on oma selts, kel head püüded ei puudu. On kuulda, et nad on hiljuti kaalunud ka raamatukogu ellukutsumist. Püüame neile jõudumööda kaasa aidata.

Julgen tähendada, et raamatukogude alal on meil väga palju tööd, mis vajab ka palju töökäsi ja mõtlemaid päid. Seltsidel tuleks oma töökavva võtta ka selgitus, kuidas raamatut lugeda, sest see kunst on paljudele veel väga võõras.

Aga mis nii palju kurta! On tehtud nii mõndki ja jätame ka järgmistele põlvedele midagi teha, lõpetab intervjuueeritav humoorikalt.

Läti-eestlaste kultuurioludest

Möödunud juulis (21.—25.) oli allakirjutanul meeldiv juhused viibida mõned päevad Lätis asuvate eestlaste keskel Aluksnes, Liepnas (Lätgallias) ja Laitsnas. Lubatagu sel puhul siinkohal teha mõningaid märkmeid muljetest sealsete suguvendade kultuuriliste olude, saavutuste ja murede kohta.

Maa-alal Laitsna piirilt Aluksneni (Marienburgi) ja selle ümbruskonnas elab eestlasi üldiselt õige rohkesti. Kui näit. Valgast lõuna ja lääne suunas on vanad põlised eestlaste alad, nagu H ä r g m ä e, H e i n a s t e jt., siis Aluksne ümbruses on eestlased enamasti asunud hilisematel aegadel peamiselt naabruses asuvalt Võrumaalt. Kohati on eestlased siin asustanud terveid külakondi, millest on saanud nende uus kodu. Kui noored on seal üles kasvanud ja tunnevad Eestit ja endist vanemate kodumaad pealiskaudselt, siis vanemad inimesed teavad jutustada sellestki, kus on asunud nende endine kodu ja kunas nad sealt siirdunud sinna, et saada oma maalapikest ja nii iseisvaks peremeheks.

Laitsnas, piiri lähedasel alal, on muidugi rohkesti ka põliseid eestlaste asualasid. Väliselt on aga enamasti raske märgata siinsete eestlaste asukohti, kui ei kuuleks nii tihti tuttavat võrumurdelist eesti keelt. Eestipäraseid kohanimesid on lätistatud ja raske on perekonnanimedegi järgi alati tunda eestlast Lätis, kuna nimed on muudetud lätipäraseks, kui mitte muidu, siis vähemalt „s“ lisandamisega nime lõppu.

Vanemate inimeste hulgas leidub tihti veel inimesi, kes oma koduses elus päevast-päeva emakeelt kõneldes ei ole täieliselt õppinud selgeks läti keelt või ei oska seda üldse. Nooremas põlvkonnas aga näib siiski toimuvat tihti kiire lätistumise protsess. Nii on üsna tavaline, et sealsed eesti noored omavahel vestlevad läti keeles. Eriti torkas see silma Liepnas, kus eestlased umbes 30-perelise saarekesena võõraste rahvuste va-

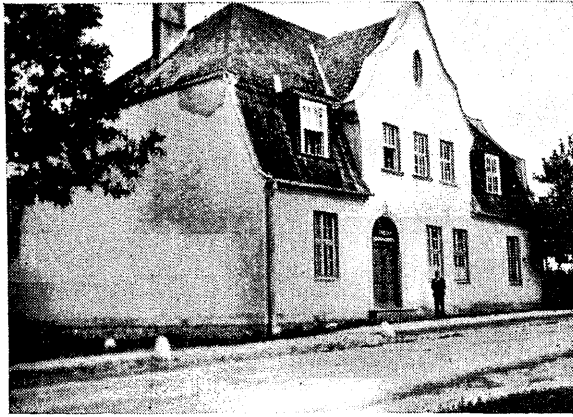
hel, elades pealegi erakaludes laialipaisatuna on hädaohus kaotada oma rahvuspärasust. Oli juhused kohata mitmeid eesti noori, kes enam üldse eesti keelt ei oska. Muidugi aitab siin kaasa ka lätlastele omane suurem ekspansiivsus, avaldugu see siis kas nende hariduspoliitikas või muus eluavalduis. Räägitakse näiteks, kui eestlane abiellub lätlastega, siis see uus pere enamasti lätistub.

Teadlikemais eestlasis elab siiski elav eestluse vaim ja tuntakse suurt huvi oma haridusolude korraldamise vastu et sel teel tihendada sidemeid oma rahva kultuuriga ning endise koduga. See huvi on ilmselt saanud uut läidet viimaseil aastail elavamalt üritatud kontaktipiüdeist läti-eestlastega ka kodumaa vastavate keskasutuste poolt.

Hinnatava nähtusena tuleb esile tõsta eriti seda, et viimaseil aastail on tihenunud need juhtumid, kus läti-eestlasi õpib Eestis mitmesuguseis koolides. Rohkesti on olnud edasiõppijaid meie rahvaülikoolides peamiselt Aluksne ümbrusest. Ja keegi neist ei kahetse neid õpinguid Eestis. Need siin õppinud noored, tulles tagasi oma kodukohata, löövad enamasti teadlikult ja aktiivselt kaasa sealses seltskonnategevuses, tuues sellesse uut värskust ja uusi mõtteid. See ilmneb eriti kujukalt Aluksne eesti hariduseltsi tegevuses. Seal on Kunda rahvaülikoolis õppinud noor Nikolai Tsetser organiseerinud ka õpiringi, mis on töötanud juba kaks aastat. See on muide ainsaks teadaolevaks sellelaadseks enesearendamise ürituseks väljaspool Eestit ja tõenäoliselt Lätis üldse, kuna seal, muide, säärast põhjamaist vabaharidustöö meetodit ei harrastatavat.

*

Lätis asub üldse neli Eesti algkooli, nimelt Riias, Hopas, Aluksnes ja Laitsnas. Kuid emakeelse alghariduse küsimus näib olevat läti-eestlaste üheks suurimaks mureküsimuseks. Aluksne näib siiski olevat mõneski mõttes paremas olu-

Eesti seltsi- ja koolimaja Aluksnes.

korras, kuna seal on kaks eestlasest õppejõudu (koolijuhataja Karl Veber ja õpet. pr. E. Tiro), kes ka seltskondlikus tegevuses aktiivselt kaasa löövad. Kuid kurdetakse, et mitmel pool Lätis on eesti koolides õpetajaks lätlased või lätimeelsed, kes ise oskavad vaevaselt eesti keelt ja sellele erilist tähelepanu ei pühendagi.

Hoopa eestlased tahtsid küll kasvatada endile eestimeelset õpetajat. Selleks võimaldati ühel kohalikul andekamal noorel lõpetada Tallinna pedagoogium. Kuid olud on kujunenud siiski sääraseiks, et see noor eesti õpetaja ei saanud kohta eesti koolis, vaid pidi leppima teenistuskohaga läti koolis.

Halvem veelgi on olukord neis kohtades, kus eesti kool puudub üldse. Nii Liepnas, kus asub küll umbes 30 eesti peret, ei ole saadud kokku nõutavat 20 õpilast, et teostada kohalike eestlaste suurim soov ja avada eesti klassikomplekt. Eesti lastele, kes käivad kohalikus läti koolis, antakse siiski paar eesti keele tundi nädalas. Kuid need olvad asetatud varasele hommikutunnile, enne muu koolitöö algust. Arusaadavalt neis tingimuses, ka siis, kui õpetaja oleks küllalt pädev oma aines ja eestimeelne ning tunneks huvi asja vastu, ei saa olla kuigi suuri tulemusi. Sellest siis johtubki, et paljud eesti noored ei oska seal emakeelt üldse, kõnelemata osasaamisest eesti kultuurivaradest.

Leidub aga ka neid vanemaid, kes oma

lapsi ei tahagi eesti kooli saata, kuna läti koolide kaudu loodetakse kergema vaevaga saavutada pärastises elus paremaid „karjääri võimalusi“. Üldse aga neid, kes pärast algkooli jätkavad haridust ka kõrgemais koolides, on nähtavasti läti-eestlaste juures siiski vähe.

*

Tähtsaimaiks sidemepidajaiks emamaaga ja ühtlasi rahvusliku teadvuse äratajaks eestlasile Lätis on ajaleht ja raadio. Kuna teatavasti Lätis ajalehti välismaalt tellida ei saa, siis on kahtlemata hinnatav see, et neile on korraldatud hinnata eesti ajalehtede saamine, mida võisin näha kõigis peredes, kuhu sattusin. Ja selle eest olakse tänulik eriliselt Samuel Sommerile, kes selle asja olevat korraldanud. Raadiovastuvõtjaid leidub siiski veel ainult üksikuis peredes. Kuid neis kohtades jälgitakse järjekindlalt ja suure huviga Eesti saadet.

Muidugi tähtis ülesanne on ka raamatukogudel. Raamatukogu on, muide, peale Aluksne eesti haridusseltsi ka sama seltsi Liepna osakonnal. Nende täiendamine uuema eesti kirjandusega, samuti lugemise propaganda ja lugemisoskuse arendamine on läti-eestlaste juures üheks tähtsaimaks kultuuriliseks ülesandeks. Viimaseil aastail on sealsed eesti raamatukogud saanud täieneda uue kirjandusega peamiselt annetuste

Eestlaste kokkutulekust osavõtjaid Liepnas Ivaski metsatalus.

arvel. Kuid häda on siiski raamatute üle piiri saamisega. Nii asuvat Liepna eesti raamatukogule määratud suurem raamatutesaadetis juba pikemat aega Lauras ega ole leidnud võimalust ülepiiri pääsemiseks. Tekib konkreetne küsimus — kas naabermaade vahel ei saaks siiski kultuurisuhteid korraldada nii, et seesuguseis asjus ei tehtaks takistusi vähemusrahvuse oma kultuuriolude korraldamiseks ja et raamatuid ei peaks otse kui salakaupa kohale toimetama?

*

Aluksne eesti haridusselts on aktiivsemaid eesti seltse Lätis. Selts on püüdnud kohalikke eestlasi omavahel vaimselt ühendada ja korraldada nende kultuuriolusid. Seltsil on osakond ka Liepnas.

Paari aasta eest, kui Lätis toimus suurem organisatsioonide ümberkorraldamine, oli kartust ka sealseil eestlasil oma seltsi pärast. Nimelt on Lätis välja lülitatud peagu kõik kultuurilised seltsid. Nende tegevusülesanded (niipalju kui need on jäänud püsima) ja varandused on koondatud kaitseleidi ja põllumeesteseltside kätte. Ainsamaks noorsoo organisatsiooniks on jäänud maanoored, kes Hitler-Jugendi eeskujul kannavad ka erilist mundrit.

Kuid eesti haridusseltsid Lätis jäid siiski püsima. Aluksne eesti haridusseltsil on üle 100 liikme. Ta on nüüd lõppeks saanud üle ka oma ruumide küsimusest, nimelt ostes endale maja ja selle juurde kuuluva aia. Selles majas asub ka sinne eesti kool. Selle uksele aga uhkeldab lätikeelne silt pealkirjaga: „Igaunu 6-kl. pamatskola“. Ruumid, mis ei ole ehitatud kooli ega rahvamaja otstarbeks, on mõneti ebasobivad ja vajaksid ümberehitamist. Siiski saab siin koolitöö kõrval korraldada ka vähemaid seltsi koosviibimisi, õpiringi töökoosolekuid jne. Pidad tuleb aga korraldada läti rahvamajas, mis on üsna avar ja nägus. Eesti seltsi majal lasub veel kaunis suur võlg (40.000 latti), millest aga loodetakse üle saada.

Hoolimata suvisest ajast tuli minu Aluksnes olles kokku ka sealne õpiring oma töökoosolekuks. See algas traditsiooni kohaselt ühislauluga. Õpiringi juhataja N. Tsetser, avades töökoosoleku, valgustas õpiringi

tegevusolusid, senist tööd ja kavatsusi. Alakirjutanu käsitles pikemas ettekandes va- baharidustöö, eriti õpiringilise tegevuse, korraldamise küsimusi. Kuulajaskonna tähelepanelikkus ja ettekandele järgnenud mõttevahetused andsid kindla usu, et see intensiivsem enesearendamistöö siin väliseestlaste juures jätkub kindlasti ka edaspidi, olles agaramaile noortele ja ka vanemaile tgelasile parimaks vaimseks ühendajaks, nagu mingiks tulekoldeks.

Meelejäävaks ja elamusrikkaks sündmuseks kujunes Liepna eestlaste kü-

Aluksne eesti algkooli juhataja Karl Veeber (paremal) ja õpiringi juhataja Nikola-Tsetser eesti algkooli ees.

lastamine. Sel puhul olid sealsed eestlased, mõned isegi üle 30 km kauguselt kohale sõitnud, kogunedes ühte metsatallu. Seal toimus nende traditsiooniline perekonnaõhtu. Hoolimata sellest, et kokkutulekuks ei olnud lubatud mingeid ettekandeid*), möö-

*) Läti uue korra järgi tuleb igakord muukeelseiks esinemisiks paluda luba vastavast ministeeriumist, esitades ettekannete täpse teksti, nii näidendite, kuid isegi deklamatsioonide puhul.

dus õhtu väga südamlikus meeleolus. Siin kõlas vaid eesti keel ja peagu ununes, et oled võõral maal. Omavahelisis mõttevahetusis usaldati siiralt oma muresid ja rõõme ja võeti tänuhõltselt vastu kõik neile pakutud mõtted. Korduvalt rõhutati heameelt, mis on siis, kui tuleb külastajaid Eestist, kes toovad kaasa ka uut värskust ja nagu uut usku oma rahvusse, huvi oma keele ja kultuuri vastu. Ja kui lahkusin, hüüti veel tagant järelle: „Oleme eestlased ja jääme eestlasteks!“

Kokku võttes võiksime ehk piiritleda siinkohal mõningaid ülesandeid ja võimalusi, mis vajaksid silmaspidamist Lätis asuva sugurahvuse kultuuriliste olude korraldamisel peale kooliküsimuse, mis on omaette probleem ja vajab eeskätt tähelepanu.

1. Tuleks järjekindlalt jätkata isikliku kontakti hoidmist nii eesti tegelaste käimise teel kohtadele kui ka läti-eestlastele ühismatkade korraldamisega Eestisse.

2. Väga hinnatavaks elustajaks oleks Eestist vahetevahel organiseeritud ekskursioonide korraldamine läti-eestlaste asukohtadesse ja seal, koos kohalike tegelastega, vastavate esinemisõhtute korraldamine. Seni on neid korraldatudki mitmel korral. Näiteks alles hiljuti toimus Tartust vanemuislaste külastus Aluksnesse. Kuid sääraseid külastusi tuleks ette võtta ka väiksemasisse keskusisse, nagu näiteks Liepnasse, Härgmäele, Heinastesse, kus selleks tundub suurematki vajadust.

3. Andekamaile läti-eesti noortele tuleks ka edaspidi võimaldada soodustatud pääs eesti koolidesse. Ja oleks vajaline, et neid edasiõppijaid ei tuleks ainult ühest või paarist kohast, kust juba on

seni olnud Eestis õppijaid, vaid et igasse eestlaste asukohta võiks tagasi minna mõni Eestis edasiõppinud noor, kes võiks koha peal olla teadlikuks ja võimeliseks seltskonnategelaseks.

4. Läti-eestlaste keskusis on vajaline aeg-ajalt korraldada ka mõningaid kursusi. Mitte ainult lavakunsti, majapidamise jne. aladelt, vaid ka kultuuriküsimuste — eesti ajaloo, eesti keele, kirjanduse jne. — kohta.

5. Ka oleks vajaline ajakirjanduses, eriti neis lehtedes, mis käivad läti-eestlastele, pühendada aeg-ajalt erikirjutisi väliseestlaste jaoks neid huvitada võivalt küsimuste alalt. Samuti üheks mõjuvaimaks teeks oleks ringhäälingu kavast pühendada väliseestlastele eri saateid.

Asub ju teispoole meie riigi piire ja ringhäälingu saateulatusel küllalt palju eestlasi, kes on kindlasti väga tänuhõltsed, kui nad vahetevahel, olles eemal oma emamaast, saavad kuulata neile pühendatud saateid. Selleks saavad nad korraldada ka ühiskuulamisi.

Seda kõike me ei vaja mingisuguste valutamispuüete pärast, vaid üksnes kultuurilises huvides, et meie kui väikerahva kultuur võiks areneda ja kaasa haarata ka neid eestlasi, kes elavad teispoole liitriigi piire.

Lõppeks veel üks pisiasia. Kas poleks mõtet, kui mõni kesk-org., näiteks Välis-Eesti Ühing, koostaks vastava kaardi, millele oleksid märgitud võimalikult kõik Lätis elavate eestlaste asukohad ühes tähtsaimate andmetega? See ei peaks olema võimatu, kui sellele ka läti-eestlased ja nende seltsid ise kaasa aitavad. Kindlasti oleks ka läti-eesti ärksamaile noorile üheks tänuväärseks ülesandeks Lätis asuvate eestlaste asukohtade, olude, päritoluküsimuste jne. uurimine.

Vi:Lu

Praktiline koolmeister

15. aastat tagasi õpetas Tartumaal algkooli juhataja lastele kartulivõtmist, kündmist, luua- ja saapategemist ning korvipu-numist.

*

Ülalõeldu järgi otsustades pidi sellane kool kindlasti eksisteerima vähimalt pool kuni kolmveerandsada aastat tagasi. Kuid

tõeliselt säärane õpetamismeetod oli tarvitusel alles 1923/24 aastal ühes Tartumaa metsakülas. Diskreetsuse mõttes jätame küla nimetamata, sest õpetaja, kes tol ajal seal töötas, on praegu tubli põllumees ja pealegi täie tervise juures ning lõhub naabritega piiride pärast kohut käia.

Küla on veel praegugi igast küljest piiratud paksude metsadega ja moodustab omaette terviku. Seal on umbes 30 vanatalu ning vallamajani, mille kaudu toimub küla postivedu, on ligi 10 kilomeetrit kõverat metsateed. Tähtsaim mees on küla postivedaja, keda rahvas kauase teenistuse pärast kroonukasakaks nimetab. Tema toob külarahvale oma postipaunas vallamaja juures asuvast poest pärmi ja viina ning õiendab muidki asju.

Koolmeister, kelle õpetamisest siin eriti mõni sõna juttu, asus külla pärast maailmasõda. Algul ta andis lastele õpetust nii nagu seda nõudsid ettekirjutused. Kuid niipea kui koolile mõõdeti välja paraja talukoha suurune maatükk ümber koolimaja ja see anti õpetaja kasutusse palga lisana, muutus õpetaja tõsiseks töömeheks põllunduse alal. Kõigepealt ta muretses endale hobuse, kolm-neli lehma ja tarvilised põllutööriistad, ning kadedusega võisid naabrid märkida, et ta viljasaagilt ületas mitmedki väiksemad talud.

Suurimaks trumbiks, millega ta hakkama sai, oli laste rakendamine oma majapidamisse. Kõigepealt, kui lapsed sügisel kooli läksid, kamandas ta tüdrukud kartuleid võtma. Suuremad poisid, kes juba adrakäsi puid kodus olid proovinud, hakkasid vagusid lahti kündma, kuna vähematega õpetaja jalutas heinamaa ääre võssa pajuvitsu tooma. Nendest ta õpetas poisse korve punuma. Peab ütleva, et kõigile, nii tüdrukuile kui ka poistele — meeldis õpetaja põllul töötamine palju paremini kui klassis istumine ja piibllugude tuupimine. Olid kartulid võetud, lõppesid tüdrukuil välistööd. Kooliõpetaja abikaasa hakkas neile õpetama käsitööd — käterättide ja linade õmblemist ning sukka-de-sokkide kudumist. Poistel aga algas tõsine töö. Suuremad poisid asusid jällegi

põllule kündma. Paar-kolm poissi hirmutas pikkade piitsadega hobust kiiremale käigule, sest see oli õpetajal väga suur, aga hirmus laisk, ja niisama palju poisse juhtis atra vaos. Nii künti sügisel üles iga jalatäis vaba maad. Ülejäänud poistega läks õpetaja riigi metsa luuahagu tooma. Mäletan, et pool magamistuba sai hagu täis. Igal poisil pidi kaasas olema nuga. Nii meisterdati tublisti paar nädalat luudi ning neid kogunes kaunis palju. Oli ka luudade tegemine läbi, tassiti need pööningule, varem punutud korvide juure.

Selle järgi algas vanade saabaste parandamine, sest õpetaja oli väga mitmekülgne mees: ta parandas külarahvale seinaja taskukelli, vanu saapaid, kiskus välja hambaid, ristis lapsi ja pidas sagedasti koolimajas ka palvetunde. Kingsepatööd tundis ta põhjalikult ning pani soovikorral saapasse ka kriuksu. Ülekõige aga vemmeldas ta poisid korralikult läbi, kui need juhtusid midagi kurja tegema. Ta meeldivaimaks lauseks selle juures oli:

„Laiskus, laiskus, lase mind lahti, peremees peksab sind ja mind!“

On teada, et vanemate poistega tegi ta ka sepist. Plekktopsikute tinutamine ja toopide meisterdamine oli koolis igapäevane asi. Külarahvale meeldis sellane koolmeister väga, kuna mitmed poisid käisid koolis omatehtud saabastega ning olid selle üle hirmus uhked.

Mida koolmeister nende luudade, toopide ja korvidega tegi, jääb arusaamatuks. Kuid mõned teavad tõendada, et ta käinud neid laatadel müütamas.

Suurimaks lõbuks koolipoistele oli seatapmine. Siga aeti kooliõpetaja kööki, mis oli telliskivi põrandaga, keskelt veidi madalam. Hulgani asusid poisid karjuvale seale kallale ja õiendasid ta ümber kui elukutselised lihunikud.

Õppimisele asuti alles kibeda pakase saabudes, kui kõik tööd olid jutis. Mäletan, et siis ilmus kooli ka neli-viis venda, kellest noorim oli kümne ja vanim kuuteistkümne aastane. Viimane oli väga suure kasvuga

ning ta kirjutas tahvlile õpetaja käsul korralikult 20. Kui aga õpetaja käskis kirjutada 24 ta maalis 20-nele neli lõppu, nii et seal seisis suurelt 204. Selle peale tahtis õpetaja poissi karvustada, kuid see hõiskas vennad appi ning hakkas õpetajale käsitsi vastu.

„Vanamees kodus ütles, et kroonu seadus ei luba peksmist!“ kinnitas poiss.

Mispärast sellane kuldaväärt mees valandati kooliõpetaja kohalt pärast koolinõuniku käiku, jäi külarahvale mõistatusseks.

Mitmesugust

Õpingid tegevushooaja algul

Sügisega algab ka pingsam vaimne tegevus vabahariduslikes organisatsioonides. Põhimõtteliselt ja tegelikult töös oleme jõudnud arusaamisele, et seltskondlikus vabaharidustöös tõhusaimaks enesearendamise ja kasvatusteguriks on hästi korraldatud õpingiline tegevus, kus on harmooniliselt seotud nii sisukas üldhariduslik kui ka praktiline enesetäiendamistöö, mis on liidetud vastavate kultuursete meeoluloovate avaldustega. Paljudes kohtades, kus on järjekindlalt ja teadlikult arendatud õpingilist tegevust, on ilmnunud selle positiivseid tagajärgi kohaliku kultuurielu arengule ja õping on kujunenud asjaosalisile siduvaks ja vaimurikastavaks avalduseks. Koolistlahkunud noortele õping võib kujuneda otsekui järeelkooliks.

Uue tegevushooaja algul soovime kõigis õpinges jätkata oma tegevust endise teadvuse ja süvenenud hooga. Samuti loodame, et see tõhusam vabaharidustöö vorm tungib ka neisse kohtadesse, kus õpingid seni on puudunud või mõningail asjaoludel vahepeal on soikunud.

Kuigi välised tegevusvõimalused alati ja igal pool ei võimalda kõigiti soodustatud tegevust, ei saa unustada, et õpingiline enesearendamistöö on kättesaadavamaid ja odavamaid enesearendamistöö avaldusi, mis vajab kõigepealt süüsi head tahet. Otstarbeka töökorralduse juures võimaldub ka piiratumais välisoludes leida sobivaid tegevus-

ülesandeid ja abanõusid sisukaks õpingitööks. Suure tähtsusega ja hinnatav on õpingi juhataja ülesanne.

Kõigil õpingidel, hoolimata organisatsiooni tüübist, võimaldub saada meetoodilisi juhiseid, olemasolevaid töökavu ja kirjandust Eesti Haridusliidust, kus on moodustatud organisatsioonidevaheline õpingide keskus.

Õpingilise vabaharidustöö arengu huvides on, et kõik õpingid hoiaksid tihedat sidet selle keskusega. Selleks on, muide, soovitatav kõigi tööd algavate õpingide registreerimine E. H.-liidus kohe tegevushooaega alates.

Keskuses tehakse võimaluste raames kõik, et tulla vastu õpingide tegelike vajaduste rahuldamiseks ja et anda uut hoogu sellesihiliste püüete elustamiseks.

Kuigi kõik kavatsused selleks ei ole alati saanud teostuda täies ulatuses, loodame, et ka algaval tegevusaastal võimaldub hankida õpingidele uusi töökavu ja allikmaterjale ning korraldada õpingide tegelasile enesetäiendamise võimalusi.

Ülevaated eelmise teg.-aasta õpingide tööst, samuti tööpremeerimise tulemused selguvad ja avaldatakse lähemal ajal.

Kõigile õpingidele ja nende tegelasile avaldame tänu senise töö eest ja soovime parimat tööindu ja edu algavaks tegevusperioodiks!

Iga vabaharidustegelane loeb „ARENG'ut“!

Kust saada näidendeid?

A. „Ei leia sobivat näidendit.“

B. „Kas nendest ka on puudus?“

A. „Neid on ju, kuid ega igat ka ei saa mängida.“

B. „Ei meil küll ei tunta puudust. Läk-sime Haridusliidu teatritarvete laos lõpetamise järele kohe „Tarviku“ juure üle ja sealt oleme saanud nüüd päris sobivaid asju.“

A. „Publik nõuab aga järjest uusi näidendeid — ei ole aga kuulda olnud, et „Tarvik“ oleks kirjastanud viimasel ajal midagi.“

B. „Astuge „Tarviku“ abonendiks, siis on kohe teated käes.“

A. „Meil on aga peokorraldajaks seltside vaheline näitering ja see ei saa liikmeks astuda.“

B. „Ega liikmeks ei olegi tarvis astuda, kui selts seda ei saa või ei taha teha. Abonendiks astumine on hoopis lihtsam. Mak-sate 20 krooni sisse ja kõik tellimised täidetakse ilma lunamaksuta. Arved öiendate alles pärast pidu.“

A. „Ja kas see 20 krooni jääbki siis „Tarvikule“ või?“

B. „Ei jää. Kui Teie enam ei taha abonendiks olla, siis saate summa tervelt tagasi. Aga tellige abonendiks astumise kaart välja, seal on kõik ära seletatud, kuidas see asi sünnib.“

A. „Seda tuleks küll teha. Aga nüüd soovitage ka mõni hea näidend.“

B. „Miks mitte. Siin on „Tarviku“ vii-man teadaanne tänava aasta ilmunud näidendite kohta.“

K.-Ü. „Tarvik‘u“ (end. E. Haridusliidu teatritarvete laos) kirjastusel 1939. a. ilmunud näidendeid:

„Aadam ja Eeva“ — E. Vaigur-N. Mangala. Igapäevane lugu 5 pildis.

„Ema jutustus“ — Johannes Madar. Noorsoonäidend 3 vaat. 4 pildis.

„Hirmuöö veskimäel“ — Leo Talimaa. Nali 2 vaat.

„Moodne kihlus“ — E. Laidsaar. Komöödia 3 vaat. 5 pildis.

„Muistne kuld“ — Hell Maran. Muinasjutt 2 pilti eel- ja järellooga.

„Nimed marmortahvlil“ — A. Kivikas ja A. Annist. Dramatiseering 3 vaat. 7 pildis.

„Niskamäeleib“ — H. Vuolijoki. Näidend 3 vaatuses.

„Ojamo“ — N. Mangala. Näidend 2 vaatuses.

„Paradiis põrgus“ — E. Vaigur. Komöödia 3 vaatuses.

„Põlevkivikaevurid“ — Hugo Viires. Näidend 4 vaatuses.

„Tuli tuleb“ — Arvi Rahula. Muinasaja näidend. (Noortele ja vanadele.) 7 pildis.

„Töölaagripos“ — K. Blumthal. Komöödia 4 vaatuses.

„Uus programm“ — A. Hallas. Näidend 3 vaatuses.

„Väikesed vandersellid“ — Ed. Nukk. Noorsoonäidend 3 vaatuses.

„Üürilaps“ — A. Hanspeter ja N. Mangala. Nali 3 vaat. 4 pildis.

Liivlased said rahvamaja.

6. aug. s. a. kujunes liivi rahvale Lätis tähtsaks pidupäevaks. Nimelt avati Mazirbes liivi vastvalminud rahva- ja muuseumimaja. Rahvamaja avamine kujunes hõimurahvaste piduks, kuna sel puhul olid kohale sõitnud ametlikud delegatsioonid ja rohkesti ka teisi huviosalisi Eestist, Soomest ja Ungarist. Eesti delegatsioonist võtsid osa kooliosak. dir. Villem Altko ja Õpetajate Koja esimees dir. A. Veidermaa.

Muude hulgas oli tulnud liivi hõimudele nende pidupäeval külla ka Sõrve tegelaste ekskursioon Saaremaalt, kel juba varemgi on olnud liivlastega tihedam kontakt.

*

Maja on tore kahekordne kivihoone Liivi suurima küla Mazirbe keskel. Avamispäeval see oli kaunistatud hõimurahvaste lippudega. Koos oli umbes 700 inimest, neist suur osa liivlasi. Rahvamajas ütles võõras-tele teretulemast-sõnad Läti propagandaministeeriumi kultuurdepartemangu juhata-

ja J. Labsvirs. Sellele järgnes koraal. Jumalateenistuse pidasid pastorid Erviõ Soomest, (end. Ingeri pastor Narvast) ja Abakuks (Lätist).

Soomlaste poolt andis rahvamaja liivi rahvale üle dr. F. A. Heporauta, esitades ühtlasi ametlikke tervitusi.

Ungarist tõi tervitusi haridusministeeriumi esindaja dr. Tibor Eyssen. Eesti Haridusministeeriumi koolivalitsuse dir. Villem Altoa esitas tervitusi Eesti Haridusministeeriumilt.

Peale selle oli rida teisi tervitusi ja liivlastele anti üle mitmesuguseid kinke, muuseas soomlaste poolt Väinö Aaltose skulptuur ja raamatuid. Liivi seltsi poolt tänas esimees P. Breinkopf. Liivlaste meeskoor õpet. P. Dambergi juhatusel esitas laule, soololaule esitas õpet. prl. H. Cerbachin ja ülevaate maja saamisest Peter Dambergi. Segakoor esines õpet. Margareta Stalteni juhatusel.

Liivi rahvamaja on püstitatud peamiselt Eestist, Soomest ja Ungarist ning ka Läti valitsuselt saadud toetustega.

Maanoorte väljapanekuid Tallinna põllumaanduslikul näitusel.

Tallinna põllumajanduslikul näitusel 26.—28. aug. s. a. oli eri osakond pühendatud ka maanoorteritingide tegevusele. Võrreldes eelmise aasta omaga olid seekordsed väljapanekud mitmekesisemad ja võtsid enda alla pikas näitusel ruumis kaks seina.

Välja oli pandud maanoorte töid mitmetel aladelt. Silma paistis käsitöö osa. Nii Lepplaane uudismaasunduse maanoorteritingist oli välja pandud noorte poolt valmistatud stiilne talumööbel, mis oli näitusel saanud presidendi eriauhinna. Naistekäsitöid oli esitatud Haanja, Mäo, Müitseri ja Pala maanoorteritingidest, missugused olid saanud samuti kõrgeima eriauhinna.

Oli välja pandud näiteid tööriivast. Uue üritusena oli esitatud pilte maanoorteritingide tegelaste korraldatud õppelaagrist. Neid on varem korraldatud Saare- ja Läänemaal, käesoleval aastal aga ka teisis maakonnis. Samuti oli välja pandud ka neis laagris valmistatud esemeid: mesilastarusid jm.

Möödunud tegevusaastal korraldatud kanakasvatusevõistlusest on osa võtnud 1400 maanoort, kasvatades 25.000 tõukana.

Huvitavaima osa näitusest moodustasid esmakordselt esitatud väljapanekud kodukohamuuseumide alalt. Selles osas olid pioneeridena esitatud Haanja ja Loosi maanoorteritingid Võrumaalt. Haanjas olevat kogutud oma kodukohamuuseumi juba umbes 600 numbrit.

Haanja ja Loosi kodumuuseumide väl-

japanekute hulgas võis silmata rohkesti huvitavat. Muude hulgas oli hulk vanemaid ajalehti, milledes on toodud kirjutusi kohalike elust, mõni huvitav vanem raamat, teoorjuseaegsete rendilepingute näiteid jne. Ka oli huvitavalt esitatud üks omalaadne kurioosumlik avaldus lähemast minevikust, mil Rõuges ilmus korraga tervelt neli omavahel võistlevat trükitud külalette. Pealkirja all „Ajalehe-tõbi Rõuges“ oli esitatud järgmiste 1931. a. ilmunud ajalehtede näited: „Maarahva Elu“ (E. Peterson), „Meie Tulevik“ (tuntud vabepastor Kliiman), „Rõuge Kiriku Teataja“ (pastor V. Viks) ja „Rõuge Teataja“ (Elmo Ploom).

Haruldasemaist trükitooteist võis silmata veel 1898. a. ilmunud „Ameerika Eesti Postimeest“ vene tsensori mahakustutustega, siis omapärast 115-es keeles kirjutatud raamatut jne., mis kõik on kogutud kohalike elanike poolt.

Loosi kodukohamuuseumist tõmbas tähelepanu 1848. a. ilmunud raamat „Palve Palvusse, Eenpalve nink Kittusse Lauo hengi ärrätamisses ello tee pole nink Jum-mala Kittusses“ omaniku järgmise märkusega:

„Se Sinnane Rammata om Paidra Jaani Krosmani Perrält Kes sedda ärra Warrastap om Jum-mala Kohtuka võlka. 1852.“

Edasi oli väljapanekuid kohalikest silmapaistvaimast tegelasist ja nende töödest. Muuseas äratasid tähelepanu Haanja ärkamisaegse tegelase Gutvesi laulud ja kirjutused, Juhann Trummil viisiloomingu näited jne. Gutves on kirjutanud korraliku käekirjaga oma luuletusi täis üsna paksu raamatu. Samas näeme selle ärksa külategelase kirjatarbeid, prille ja hanesulest sulepead.

Muuseas on koondatud kodumuuseumidesse ka mitmesuguseid vanemaegseid tarbeasju, mälestusesemeid Vabadussõjaaegseist lahinguist koha peal jne.

Me aatekodu.

Kosti Lindam.

Me aatekodu, Rahvaulikool, veel palju ärksaid, innustatud noori sa võta vastu, terita ja ellu saada! Pea säde leegi annab igalpool, ja valgus taandab pimeduse loori: me rahvas sammub edu helget rada. Ja rakendame, kallid Eestimaa, töökatte jõu ning õilistatud tahte su kauniks tulevikuks, sünnikodu pinda! Me aatekool ja meie isamaa — neid säilitame hinges kahte. Laul meile võimsalt paisutagu rinda!

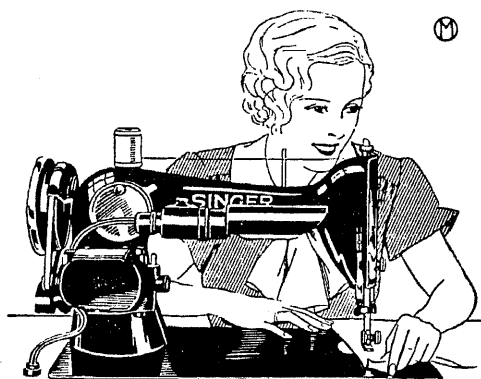
Teadaanne.

Oktoobri algul ilmub Asutus „Fenno-Ugria“ kirjastusel hõimuaastaraamat „Eesti-Hõim“ (hind — 50 snt.). Raamat sisaldab pikema ülevaate läinud aastal tehtud hõimutööst, — sündmusist ja kirjutisi ning materjale hõimupäeva veetmiseks.

Tänavuaastane Hõimupäev pühitsetakse

21. oktoobril s. a.

E. Haridusliit.

SINGER

õmbulusmasinaid eelistab teadlik koolijuhataja, sest ellu astudes leiab endine õpilane igas kodus ees SINGER-masina ♦ SINGER on masin eluajaks ♦ SINGER on üle laia maailma tuntud kvaliteet-masin — mõistliku hinnaga.

Soovitame koolidele ja lastepidude korraldajatele

laste- ja noorsoonäidendeid

- Betlemma väljal. — Hell Maran. Jõulumüsteerium 1 vaat.
Ema jutustus. — Joh. Madar. Noorsoonäidend 3 vaat. 4 p.
Ema mälestus. — A. Rahula. Lastenäidend 2 vaatuses.
Juhtumine metsas. — L. Röömus. Lastenäidend 1 vaat.
Juku ja Miku. — A. Rahula. Laste jõulunäidend 3 vaatuses.
Jõuluingel. — A. Rahula. Väikeste laste ettekanne 1 pildis.
Jõuluvaimud. — J. Kallak. Laste jõulunäidend 1 vaat.
Jõuluvõoras Mooramaalt. — A. Tulik. Laste jõulunäidend 2 v.
Jõuluüllatus. — P. Rummo. Laste jõulunäidend 3 pildis.
Jänesepoiste jõuluöö unenägu. — A. Koel. Laste jõulun. 3 pild.
Kaluripoeg. — H. Tõnnov. Lastenäidend 4 vaat.
Kass karistajaks. — E. Laid Saar. Lastenäidend 1 pildis.
Kingsepp Pigitraadi kasupoeg. — E. Laid Saar. Lasten. 3 v. 5 p.
Käabuste kuninganna. — A. Rahula. Muinasjutuline laste laulumäng 1 vaatuses.
Käabuste külaline. — R. Kopelmann. Muinasjutt 3 vaatuses.
Liisi hoiukarbi saladus. — Ed. Nukk. Noorsoonäidend 2 vaatuses.
Linnuse saladus. — P. Rummo. Noorsoonäidend 3 vaat.
Lõunatuule eksirännak. — P. Rummo. Laste jõulun. 3 vaat.
Maimu. — A. Rahula. Laste jõulunäidend 3 pildis.
Metsaküla jõuluvana. — A. Tulik. Laste jõulunäidend 2 vaat.
Muistne kuld. — Hell Maran. Muinasjutt 2 pildis eel- ja järellooga.
Noored kotkad. — Ed. Nukk. Noorsoonäidend 2 vaatuses.
Rändauhind. — A. Tulik. Noorsoonäidend 2 vaat.
Saladuste saar. — T. Braks. Noorsoonäidend 3 vaat.
Soovisõrmus. — J. Kallak. Lastenäidend 5 pildis.
Teel ellu. — P. Rummo. Noorsoonäidend 3 vaat.
Tooma poisid. — J. Jaik. Lastenäidend 3 vaat.
Tulekandjad. — Ed. Nukk. Noorsoonäidend 3 vaat.
Tuli tuleb. — A. Rahula. Muinasaja näidend 7 pildis.
Tähepoeg. — A. Sunne. Näid. lastele ja noorsoole 1 vaat.
Uduallik. — A. Tulik. Lastenäid. 3 vaat.
Väike sangar. — H. Raidla. Lastenäidend 4 vaat.
Väikesed vandersellid. — Ed. Nukk. Noorsoonäidend 3 v.
Väikeste vandeselts. — A. Rahula. Noorsoonäidend 3 vaat.
Üleannetud kuusehaldjad. — Hell Maran. Laste jõulun. 1 vaat.

K.Ü. „TARVIK“

endine

EESTI HARIDUSLIIDU TEATRITARVETE LADU

Tallinn, Uus 2-2. Tel. 452-02.

Posti jooksev arve 868.